

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

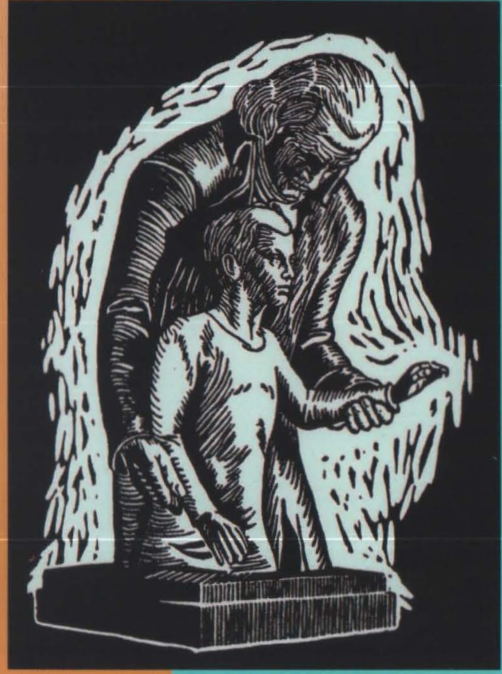
<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Pestalozzi Çocuklar Köyü



İSMAİL HAKKI
TONGUÇ



Cumhuriyet
Kitapları

İnceleme

İSMAİL HAKKI TONGUÇ

**PESTALOZZI
ÇOCUKLAR KÖYÜ**

YAYIN KURULU

Ataol Behramoğlu (Başkan), Işık Kansu (Başkan Yardımcısı),
Turgay Fişekçi, Çağdaş Bayraktar

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Çağdaş Bayraktar

EDİTÖR

Orhan Tüleylioğlu

KAPAK UYGULAMA / DİZGİ / SAYFA DÜZENİ

Mehmet Aman

İDARE - DAĞITIM

Mustafa Çakmak

BASKI / CİLT

İLERİ BASIM MATBAACILIK AMB. REK. TAN. YAY. ve TEK. HİZ. TİC. A.Ş.
BAHÇELİEVLER MAH. FEVZİ ÇAKMAK 2 CAD. GÜZEL ŞEHİR SİT. 22. VİLLA
NO:1 ANP/22 BÜYÜKÇEKMECE/İSTANBUL • Sertifika No: 41157

DAĞITIM



1. Baskı: Mart 2020, İstanbul

Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.

Prof. Nurettin Mazhar Öktek Sk.

No: 2 34381 Şişli/ İstanbul Sertifika No: 10844

Tel: (0212) 343 72 74

Faks: (0212) 343 72 65

ckk@cumhuriyet.com.tr • www.cumhuriyetkitap.com.tr

facebook.com/cumhuriyetkitaplari

twitter.com/kitapkulubu

instagram.com/cumhuriyetkitaplari

Yayın hakları Cumhuriyet Kitapları'na aittir.

Tanıtım amacı dışında izinsiz alıntı yapılamaz.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

İSMAİL HAKKI TONGUÇ

**PESTALOZZI
ÇOCUKLAR KÖYÜ**

İnceleme





İsmail Hakkı Tonguç, Avrupa gezisinde, yolda - 1956

İsmail Hakkı Tonguç

“Vatan ve millet kitaplardan okumakla sevilmez. Münevver olarak Anadolu’ya gideceksin, köylerde kalacaksın, onlarla birlikte çalışacaksın, bu toprak o zaman bize vatan olur.”

Bu sözleri ile öğretmen olmanın gerçek anlamı gösteren ve “...Onlara bir şeyler öğretebilmek için önce onlardan pek çok şeyi öğrenmek gerek” diyen Tonguç, dünyaca ün kazanmış 500 bilgin, pedagog ve bilim kurumu tarafından meydana getirilip İsviçre’de basılmış olan **‘Pedagoji Ansiklopedisi’**nde (Lexikon der Paedagogik, 1952) yer alan tek Türk eğitimcisidir. Tonguç’un yaşam öyküsünün, öğretisinin, kuramının ve uygulandığı kurumlar ile ilgili bilgilerinin verildiği bu ansiklopedinin 3. Cildinin 455. sayfasında, “...köy öğretmeni; Türkiye’nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda yenileşmesi için bir akıncıydı” cümlesi ile tanımlanıyor.

Tonguç, Kırım göçmenlerinden Hacı Veli Oğlu İdris ile Dobruca’da yerleşik Türklerden olan Vesile Hanım’ın dokuz çocuğunun ilki olarak, 1893 yılında Silistre’nin Totrakan kasabasına bağlı Tataratmaca Köyü’nde doğdu. İlkokulu köyünde, rüştiyeyi Silistre’de okudu. Babası tahsiline devam etmesine razı değildi. Anasının yardımı ile 1914 yılının bir bahar sabahında okuma azmi ile çıktığı; aylarca, günlerce çekilen acılar ve yorgunluklarla dolu bir yolculuğu Kastamonu Erkek Öğretmen Okulunun kapısında sonlandığında Atmaca’lı **İsmail** İdris, amacı yolun başına ulaşmış, “dünyalar benim oldu” diyerek tüm yorgunluklarını arkada bırakmıştı. Kastamonu’da 1.5 yıl okuduktan sonra İstanbul Erkek Okuluna naklini sağladı. Burada **Hakkı** adını aldı. 1918’de mezun oldu ve girdiği sınavı kazanarak Almanya-Karlsruhe-Ettlingen Öğretmen Okulunda düzenlenen programa katıldı. 19 Mayıs 1919’da ülkeye döndü ve 11 Eylül 1919’da Eskişehir Darülmüallimin’de ilk görevine başladı. Tekrar Almanya’ya gönderildi. Karlsruhe’de Güzel Sanatlar Yüksek Okuluna ve Ettlingen Beden Eğitimi Enstitüsü derslerine devam etti (Ağustos 1921-1922).

Konya, Ankara ve Adana'da öğretmenlik yaptı. 11.3.1926'da yeni kurulan **Levazım ve Alat'ı Dersiye Müzesi Müdürü** oldu. Bu görevi sırasında ve ek görevler ile çeşitli seminerler, kurslar düzenledi, sergiler açtı, Bakanlık yapı komisyon üyeliği ve sonra başkanlığı, Gazi Öğretmen Okulu resim-ış öğretmenliği, Gezici Eğitim Sergisi gibi başarılı çalışmalarda bulundu. Bir yandan da kitap yazıyor, çeviriler yapıyor, çeşitli dergilere "iş eğitimi" konusunda yazılar yazıyordu. 1933 ders yılında Gazi Eğitimi Enstitüsü'nün Resim-İş bölümünü kurdu. 21 Haziran 1934'te **Tonguç** soyadını aldı. 1934-1935 ders yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne vekalet etti. 3 Ağustos 1935'te **İlk Öğretim Genel Müdürü** oldu.

24.12.1935'te Maarif Vekili Saffet Arıkan'a sunduğu raporunda; halkın %80'inin yaşadığı 40 bin köyün okulsuz 35 binine okul, %99'u okur yazar olmayan köy halkına eğitim, %77'si okul dışında olan köy çocuğuna öğretmen götürmenin bir türlü bulunamayan çözümüne yolları açacak olan düşüncelerini yazmıştı.

Tonguç'un ve dava arkadaşlarının, eğitim projesi ile başlayıp köy enstitüleri mucizesi ile devam eden hummalı çalışmaları sonucunda 10 yıl gibi kısa bir sürede; binlerce köy çocuğu enstitülere ve binlerce köy delikanlısı eğitim kurslarına alındı; 20 Köy Enstitüsü, 1 yüksek Köy Enstitüsü açıldı. 8.646 eğitimci yetiştirildi, 8.403 köyde 213.824 köy çocuğu eğitimli okula kavuştu; 20 köy enstitüsünde toplam 8.047 köy çocuğu (7.614'ü öğretmen, 473'ü sağlık memuru) her biri köylere birer aydınlanma meşalesi olarak mezun oldu. 1946-1947 ders yılında 12.892 köy çocuğu daha enstitülerde öğretmen olarak okumaktaydı.

Yaptığı 10 yıllık planlama göre 1946-56 yıllarında 37.955 öğretmen, 7485 eğitimci daha yetişmiş olacak, okulsuz, öğretmensiz köy, okur yazar olmayan köylü kalmayacak, köyler birer üretim merkezi haline gelecek, ülke topyekun canlanmış olacaktı.

Tonguç, 1946 yılında görevinden alındı. Tam 14 yıl, hem eseri, hem kendisi türlü iftirallara uğradı. O çalışmaya, okumaya, düşünmeye, yazmaya eserler vermeye devam etti. 27 Mayıs Devriminden çok kısa bir süre sonra, **23 Haziran 1960'ta öldü.**

Eserleri, düşünceleri, düşünceleri yaşamaya devam ediyor. Dünya'ya armağan büyük eserini her geçen gün daha fazla insan çalışıyor, öğreniyor, anlıyor, anlatıyor.

İçindekiler

11	Köy Enstitüleri'nden Pestalozzi Çocuklar Köyü'ne...
15	Önsöz
19	Heinrich Pestalozzi Kimdir?
29	H. Pestalozzi'nin Öğretmen Olarak Çalıştığı Münchenbuchsee Köyü
37	Pestalozzi'nin Bir Öğretmen Okulu Çatığı Burgdorf
45	Eğitim Zor Çocuklara Mahsus "İsviçre Pestalozzi Yurdu"
59	Zürich'te Pestalozzianum
71	Pestalozzi Çocuklar Köyü Yolunda
83	Pestalozzi Çocuklar Köyü
97	Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün Yaratmak İstedığı Dünya

Köy Enstitüleri'nden Pestalozzi Çocuklar Köyü'ne...

İsmail Hakkı Tonguç'a göre, Türkiye'de eğitimciler Pestalozzi'nin "pedagojik fikirlerini bilirler", ancak onu her yönüyle tanımadıkları için "tuttuğu işlerin çoğunda başarı göstermemiş, bir eğitmen olarak" tanınırlar.¹ 1950'lerin başında Tonguç, Alfred Rufer'in araştırmasından hareketle Pestalozzi'nin Fransız devrimini de aşan düşüncelerine dikkati çeker. Tonguç'un Pestalozzi'de değerli bulduğu en önemli şey, "halkın eğitimiyle halkın ihtiyaçlarının" arasındaki bağıdır.² İşte bu yüzden Pestalozzi, açtığı eğitim kurumlarında yoksul, terk edilmiş, sokaklarda yaşayan ve dilenen çocuklara "insan" olduklarını hissettirmek istemiştir. Pestalozzi bu amaçla ilk kez 1775'de İsviçre Neuhofta bir çiftlikte eğitim ve üretim kurumu açar. Kısa süre içinde dikkat çeken ve başarılı olan bu kurum, beş yıl sonra ekonomik sıkıntılara dayanamaz ve kapatılır. Pestalozzi'nin bunun gibi çok sayıda girişimi olur. Bunlardan bazıları kısa, bazıları ise uzun ömürlü olur. Ancak Tonguç, Pestalozzi'nin umutsuzluğa kapılsa da hemen toparlanıp yeni kurumlar açmasını, deneyimlerin yazmasını çok değerli bulur. Çünkü, onun her çabası sonraki yüzyıllarda Avrupa'yı derin bir şekilde etkileyen düşüncelere kaynaklık eder.

Tonguç, Pestalozzi'nin eğitim anlayışının temelini "düşünmek, hissetmek ve yapmak" olduğunu, "kafanın, kalbin ve elin

¹ Bkz. Alfred Rufer, Pestalozzi, Fransız Devrimi ve Helvetik, Çev: Saadet Özkal, Cem Yayınları, İstanbul, 1990, s. 217. İsmail Hakkı Tonguç'un bu eserin ilk baskısına yazdığı önsöz. Tonguç eseri, Rauf İnan ve Fuat Gündüzalp'le birlikte dilimize kazandırır. Ancak Tonguç'un ölümünün ardından 1962 yılında İmece Yayınları tarafından yayınlanır.

² Age., s.222

kuvvetlerini” bir arada değerlendiren bir pedagoji kurduğunu savunur.³ Bu yönüyle Pestalozzi, feodal değerlere meydana okur, burjuvazinin girişimciliğini onaylar, ancak bunların da ötesine geçerek, çocuğun insan olarak yaşama ve eğitim hakkı olduğunu savunur. Ona göre eğitim, devletin sorumluluğu altında gerçekleştirilmeli, zorunlu ve parasız olmalıdır. Bu görüşe göre okullar “serbest çalışma, düşünme, hareket etme, tartışma, yakın çevreyi inceleme ve yaratıcı işe girişme” ve laik düşünceye dayalı olmalıdır. Bu kurumlarda ezber ve korku değil, bilimsel düşünce, merak, dayanışma ve sevgi egemen olmalıdır. Tonguç, Pestalozzi’nin teoriyle pratiği birleştirmesini, halk için bıkip usanmadan mücadele etmesini ve devrimci düşüncelerini önemser. Tonguç’a göre o, ilk “sosyal pedagog”dur.⁴ Tonguç’un Pestalozzi’yle ilgili yaptığı bu değerlendirmeleri son derece önemlidir. Ancak Köy Enstitüleri uygulamasının Pestalozzi’yi aştığı görüşü de dikkate alınmalıdır. Bu görüşe göre Tonguç, Pestalozzi’nin “bireyin kendini değiştirmesine yönelik tek boyutlu iş eğitimi anlayışını” aşmış, ülke çapında bir örgütlenmenin temelini oluşturmuştur.⁵ Tonguç’un yazdığı ve uyguladığı eğitim ilkeleri dikkate alındığında söz konusu savın önemi daha da iyi anlaşılır.

Köy Enstitüleri’nin ortadan kaldırıldığı 1954 yılında Tonguç emekli olmaya karar verir. Yücel ve Tonguç düşmanlığının yoğun bir biçimde yaşandığı yıllardır. Bir mektubunda şöyle yazar:

“Usumdan geçen bir şey daha var: Şu Pestalozzi Köyü denilen ileri eğitim hareketlerini yerinde görmek, gerekirse oradaki çalışmalara birkaç ay katılmak.”⁶

³ Age., s. 224

⁴ Engin Tonguç, Bir Eğitim Devrimcisi İsmail Hakkı Tonguç, 3. Basım, YKKED Yayınları, İzmir, s.670

⁵ Pakize Türkoğlu, Tonguç ve Enstitüleri, 1. Baskı, YKY, İstanbul, 1997, s. 88.

⁶ Engin Tonguç, Age., s. 650-651

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Tonguç, bu dileğini iki yıl sonra gerçekleştirir. 16 Ağustos 1956'da Almanya'ya, 11 Eylül 1956'da da İsviçre'ye gider. Engin Tonguç'a göre, Tonguç'un yaklaşık iki buçuk ay süren bu gezisindeki amacı Batı'daki müzeleri, iş eğitiminin aldığı biçimi ve ileri eğitim hareketlerini incelemektir. O, eğitim gördüğü Almanya dahil olmak üzere, 1938'den itibaren hiçbir Avrupa ülkesine gitmemiştir. Aradan geçen zaman içinde gelişmeleri takip eder, ancak gözleriyle görmek istediği şeyler vardır. Bir yandan da Sanat Eğitimi ve İş Eğitimi konularında iki kitap üzerinde çalışmaktadır. Avrupa'daki gözlemleri, çalışması için de yararlı olacaktır. Pestalozzi Çocuklar Köyü adlı eseri, işte bu gezi sırasında şekillenir.

Tonguç'un İsviçre'de yaptığı ilk şey Pestalozzi ve Devrim kitabının yazarı Alfred Rufer'la buluşmak olur. Tonguç, Rufer'la 1950'lerin başında Sabahattin Eyüboğlu aracılığıyla tanışmıştır. Tonguç, Pestalozzi'nin yaşadığı, eserlerini ortaya koyduğu ve öldüğü yerleri Rufer'ın rehberliğinde gezer. O, Münchenbuches, Burgdorf, Brugg, Neuhof'da Pestalozzi'nin ayak izlerini takip ederler. Neuhof'da Ruffer'dan ayrılan Tonguç, Zürih'te, Çocuklar Köyü'nün kurulduğu Trogen'de Pestalozzi'nin izini sürer. Bu köyler ve kasabalar, Pestalozzi'nin dışlandığı, hayal kırıklıkları yaşadığı, acı çektiği, alın teri döktüğü, yoksullukla baş etmeye çalıştığı, çocukların gözlerinde mutluluğu gördüğü ve eserlerini yazdığı yerlerdir.

Sonuç olarak Pestalozzi Çocuklar Köyü'ndeki her satırda Tonguç, eşitlikçi toplum ütopyasını ortaya koyar. O bu eserde sadece Pestalozzi'nin izini sürmez, Köy Enstitüleri'nin kurucularına, mezunlarına, köy enstitüleri mekanlarına karşı açılan savaşın başarısızlıkla sonuçlanacağına olan inancını da

ortaya koyar. Pestalozzi'nin 19 yüzyılda İsviçre'de akıttığı alın teri, 20. yüzyılın eğitim anlayışını beslemiştir. Tonguç, Pestalozzi'nin tarihte bıraktığı izle, karşıtlarınıninki arasında nitelik farkını şöyle ortaya koyar:

“Hayatta iken ona saldıran anlayışsız kişiler de pedagoji tarihinde birer iftiracı olarak kalmışlardır.”⁷

Tonguç da Pestalozzi gibi, 1946'dan itibaren kendisine yönelik bütün suçlamalara karşın tarihte hak ettiği yeri almıştır.

İsmail Hakkı Tonguç Belgeliği Vakfı'nın izniyle Pestalozzi Çocuklar Köyü'nü yayımlayan Cumhuriyet Kitapları, Köy Enstitüleri'ne, Tonguç'a ve eserlerine verdiği değeri ortaya koymuştur. Tonguç'un Pestalozzi Çocuklar Köyü, Köy Enstitüleri'ni yeniden düşünmemizi sağlayan güzel bir armağan olmuştur!

Prof. Dr. Firdevs Gümüüşoğlu

İsmail Hakkı Tonguç Belgeliği Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

⁷ İsmail Hakkı Tonguç, Pestalozzi Çocuklar Köyü, İ.H. Tonguç Belgeliği Vakfı Yayınları, Ankara, 2011, s. 33

İkinci Dünya Savaşı, bu savaşa alan teşkil eden memleketlerde insanlığın tarihinde eşi veya benzeri görülmemiş yıkıntılar, felaketler meydana getirmişti. Modern silahlar ve taşıt araçlarıyla bir taraftan harp cepheleri cehenneme çevrilirken, diğer taraftan da cephe gerilerindeki ıssız köyler, sanat ve uygarlık eserleriyle bezenmiş şehirler bombalarla yakılıp yıkılmıştı. Buralarda yaşayan suçsuz, silahsız ihtiyarlar, kadınlar, çocuklar, hastalar merhametsizce öldürülmüş, onların barındıkları ocaklar söndürülmüştü. O korkunç savaşta ölüm hayatın şu ana kaynaklarına saldırmıştı:

Annelere ve çocuklara!

İkinci Dünya Savaşı (30.000.000) asker ve sivilin hayatına son vermiş, milyonlarca insanı yerinden ve yurdundan ayrılmak zorunda bırakmış, insanlığa iki milyar dolara mal olmuştu. Bütün bunlara rağmen çözümlenmesi gereken bir tek önemli ve gerçek meseleyi halledememiş, fakat korkunç yaraları insanlığa miras olarak bırakmıştı: Kin, nefret, şaşkınlık, düşmanlık, öç alma, aldanış, şüphe, değerleri inkar etme, ümitsizlik, kararsızlık..., gibi.

1946 Yılında yersiz ve yurtsuz, kimsesiz kalmış çocukların sayılı Fransa'da (1.300.000), Almanya'da (8.000.000), Rusya'da (6.500.000), Macaristan'da (1.000.000), İtalya'da (3.000.000) tahmin ediliyordu. Sonradan yapılan tahminler bu memleketlerde bakılmaya muhtaç durumda kalmış yurtsuz ve öksüz çocukların (40.000.000) olduğunu anlatmıştır. İşte İkinci Dünya Savaşının yalnız kimsesiz çocuklarla ilgili korkunç sonucu!

Tüyle ürpertici bu durum karşısında ne yapılacaktı? Uygarlık

dünyasının devlet adamları, bilginleri, eğitmenleri ve hayırseverleri, çocukları ölümle karşı karşıya bırakarak seyirci mi kalacaklardı! Onları koruyucu tedbirleri sür'atle almak, öksüzleri bir yuvaya kavuşturup açlığın ve ölümün pençesinden kurtarmak yapılacak işlerin başında geliyordu. İyi kalpli çocuk dostları da bunları yapmaya koyuldular. Kimsesiz, hastalıklı, dertli yavruları kurtarmak amacıyla bir çok işlere girişildi. Bunlardan bir tanesi de savaş yüzünden öksüz kalmış muhtelif milletlerin çocukları için İsviçre'de kurulan **"Pestalozzi Çocuklar Köyü"**dür.

Ülkücü fikir adamları ile eğitmenlerin ve hayırsever çocuk dostları ile kurtarılabilecek çocukların el ele vererek çalışmaları ile yaratılan bu kurum, kurtarıcı tarihlerin en önemlisidir. Çünkü Pestalozzi Çocuklar Köyü açtığı yaraları sarmakla yetinmeyerek bu türlü felaketleri hazırlayan ideolojilerin kökünü kazımak, çılgın savaşçı tiplerin tekrar meydana çıkmalarını önlemek gibi yüksek bir ülküye de bağlanmışlar ve bunun yaygın bir hale getirip insanlığa benimsetmek ümidini benimsemişlerdir. Onlar aynı zamanda Pestalozzi Çocuklar Köyü'nü milletlerarası eğitsel çalışmaların merkezi haline getirerek bütün dünyaya yeni bir okulun örneğini göstermek istemişlerdir.

İnsanlığın pek muhtaç olduğu bu türlü çalışmaların dayandığı ana fikirlerin kimlerden geldiğini, nasıl karşılandığını, köy kurulurken ne gibi zorluklar ve engellerle çarpışıldığını, harcanan emeklerden alınan sonuçların neler olduğunu öğrenmek, eğitimle görevliler için bir vazife olmalıdır ki, dünya çocukları felaketlerden, bilgisizlikten kurtulup ideal okullara kavuşabilsinler.

İşte bu düşüncelere dayanak Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün bilhassa ülkücü öğretmenlere ana çizgileriyle tanıtmak istedim. Bu

maksatla İsviçre'de incelemeler yaptım, ilgililerle görüşerek bilgi toplamaya çalıştım. Köyü ziyaret ederek kurumun çalışmalarını yakından takip ettim. Edindiğim bilgileri, gördüklerimi, duyduklarımı, gezide elde edebildiğim resimleri bir araya getirerek şu küçük kitabı yazdım. O, çocuk dostlarına faydalı olabilirse buna sevineceğim.

Heinrich Pestalozzi Kimdir?

Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün dayandığı ana fikirleri kavrayabilmek için her şeyden önce Pestalozzi'nin kim olduğunu, onun yaşadığı devirden beri İsviçre'de kimsesiz çocukların nasıl korunduklarını ve bu memlekette yaratılmış olan eğitim kurumlarının gelişmesine etki yapan fikirlerden hangilerinin Pestalozzi tarafından ortaya atılıp savunulduğunu bilmek gerektir. Bu türlü bilgiler sayesinde II. Dünya Savaşı yüzünden kimsesiz kalmış çocuklar için **Trogen köyünün** kıyısında yaratılan eğitim kurumuna niçin **Pestalozzi Çocuklar Köyü** denildiğinin sebebini anlamak hem daha kolaylaşacak, hem de okuyucular toplumsal eğitim bilimin temellerini atan, öksüzleri bağrına basan ünlü bir eğitmeni bilhassa bu cephesiyle tanımış olacaklardır.

Bu kanatta olduğun için incelemeyi tasarladığım Pestalozzi Çocuklar Köyü'nü ziyaret etmeden önce İsviçre'nin başkenti Bern'e giderek Pestalozzi'nin eserleri üzerinde incelemeler, araştırmalar yaparak pek değerli yazılar ve kitaplar yazmış, onun sosyal düşüncelerini ortaya sermiş olan dostum tarihçi Alfred Rufer'i buldum. Beraber Pestalozzi'nin vaktiyle köy öğretmeni olarak çalıştığı, eserlerini yazdığı yerleri, buralarda çalışmakla ve onun fikirlerini uygulamakta olan öğretmenlerle görüşmeyi, gezi sırasında İsviçre köylerini bugünkü durumlarını yakından görerek memleketin özelliklerini tanımayı, Pestalozzi'nin **mezarını** ziyaret etmeyi kararlaştırdık.

Bern civarında vaktiyle Pestalozzi'nin çalışmış olduğu Münchenbuchsee köyünün bir otelinde kalıyordum. Ertesi gün A. Rufer'le buluşmak üzere buraya döndüm. Gece Pestalozzi'ye dair yazılmış

kitapları gözden geçirerek hayatının bir tablosunu, onun yaşadığı devirdeki İsviçre'nin genel durumunu, bu durumu düzeltmek için ülkücü ve devrimci eğitkenin düşündüklerini gözlerimin önünde canlandırmaya çalıştım.

Hemen şu noktayı da bilhassa belirtiyim ki meslektaşlar arasında Pestalozzi'nin adı sık sık tekrarlanır. Fakat fikirleri, eğitim alanındaki hizmetleri pek az bilinir. Çünkü onun “Lienhardt ve Gertrud” adlı kitabının özet halinde çevirisi müstesna, eserlerinin ve önemli yazılarının hiç biri dilimize henüz çevrilmemiştir. Halbuki o, pedagoji tarihinde “**modern ilkokulun babası, toplumsal eğitim bilimin kurucusu**” diye anılır. Dünya pedagogları arasında en çok eser yazmış, bir ömür boyunca eğitsel pratik çalışmalara katılmış olan bu eşsiz önderin eğitime ait fikirlerini gerçekleştirebilmek için dünya öğretmenlerinin daha pek çok çalışmaları gerekecektir. Bu sebepten kısa da olsa burada ve kitabın diğer bölümlerinde Pestalozzi'yi bizce bilinmeyen tarafları ile okuyuculara tanıtmak istiyorum. Kitaplardan o gece edinebildiğim bilgilerin en önemlileri şunlardır:

Yohann Heinrich Pestalozzi 12 Ocak 1746 yılında **Zürich**'de doğmuştur. Yazdığı hatıralarına göre pek küçük yaşta iken babası öldüğü için öksüz kalmış, iyi kalpli fakat hastalıktan bir türlü başı kurtulamayan annesiyle sadık hizmetçileri hayırsever bir kadının dizlerinin dibinde zayıf, çekingen, ürkek “**ana kuzusu**” denebilecek bir çocuk olarak büyümüştür.

O'nun çocukluğunda bütün dünya okulları gibi İsviçre'deki dinsel karakterli ilkokullar da ortaçağın gelenek ve göreneklerinin baskısı altında kalarak çocukları inletmekte imişler. Bu okullarda her şey öğrencilere ezberletiliyor, manası anlaşılmadan ezberlenen şeylere de **bilgi** deniyormuş; çocukların çoğu gaddar öğretmenlerin elinde kişiliklerini kaybederek köleleşiyorlarmış. Korku, okula devan eden her çocuğu titretiyor, serbest hareket etmesine ve çalışmasına,

düşünmesine, yaratıcı işler görmesine engel teşkil ediyormuş.

Pestalozzi bu karakterdeki okullara bir müddet devam ettikten sonra Tanrıbilim (Teoloji) tahsil etmek istemiş, sonra bundan vazgeçerek hukukçu olmaya, devlet hizmetine girmeye yeltenmiş, fakat bu yolu tutmayı da yaratılışına ve hayat anlayışına uygun bulmamış.

O, küçüklüğünde yüksek fikirli profesörlerle düşüp kalkarken birçok değerli bilgiler edinmiş; eski Yunan tarihinin kahramanlar devrinin olaylarını öğrenmiş; yeminle girilen devrimci gizli cemiyetlere yazılmış; Aydınlanma devrini açan yazarların eserlerini okumuş, bilhassa Rousseau'nun "**Emil**" adlı kitabını okuyunca onun büyüleyici etki altında kalmıştır. Bunların hepsi yumuşak kalpli, genç Pestalozzi'yi meczup denilecek bir halk dostu ve vatansever yapmaya yetmiştir.

Devlet hizmetine girmekten vazgeçen Pestalozzi tarım işleri yaparak ve aile eğitimiyle meşgul olarak sunileşmeye, gayri tabii bir hale gelmeye başlayan şehir hayatından uzaklaşıp köye çekilmeyi yaratılışına daha uygun bulmuş; kendi hallerine bırakılan, sefalet ve yoksulluk içinde yüzen köylüleri kalkındırıp refaha kavuşturmayı ülkü edinmiştir.

Pestalozzi bu tasarımlarını gerçekleştirebilmek amacıyla 1775 tarihinde **Biir** köyünün kıyısında Neuhoof adlı çiftliğini kurarak burayı aynı zamanda yoksul ve dilenci çocuklara mahsus bir "**Eğitim Yurdu**" haline getirmeye girişmiştir. Geniş hayallere kapılarak burada didinmeye başlayan Pestalozzi'nin çok sürmemiş, beş yıl sonra kurum, başarısızlıklar yüzünden kapanmış; Neuhoofu sessizlik bürümüş, yıkıntı, hakaret, alay başlamış ve her şey yüzüstü kalmış. Sadık dostu İselin, O'nu kaleme sarılıp fikirlerini yazmaya ve dünyaya duyurmaya teşvik etmiş, cesaretini kamçılamaştır. Pestalozzi bu sırada kötü bir duruma düşerek çok sıkıntı çekmiş, fakat bundan yılmamış, hemen kaleme sarılarak eğitime ait yazılar yazmaya koyulmuştur.

O zaman başarısızlıkla kapanan okulun yerine bugün, Pestalozzi'nin savunduğu ilkeleri uygulayan; eğitim zor çocuklara mahsus **“İsviçre Pestalozzi Yurdu”** adını taşıyan modern bir eğitim kurumu varmış. Demek bakıma muhtaç çocuklara mahsus geniş anlamli, modern yurtların ilk kurucusu Pestalozzi oluyor. Burayı da ziyaret ederek toplumsal hayatın düzensizlikleri veya talihsizliğin kurbanı olarak yargıçların, vasilerin ellerine düşmüş olan bahtsız çocukların nasıl eğitildiklerini; vaktiyle Pestalozzi'nin serpmiş olduğu eğitim tohumlarının nasıl yeşerip filizlendiklerini göreceğiz.

1780 yılında Pestalozzi'nin **“Bir Münzevinin Akşam Saati = Abendstunde eines Einsiedlers”** adlı eseri yayınlamıştır. O, bu eserinde peygamberce bir ifadeyle, benimsediği eğitim ülkülerini ve programını anlatmıştır. Bunun arkasından da köyün içyapısını göz önüne seren, Hakkı Rodop tarafından özetlenerek dilimize çevrilen **“Lienhardt ve Gertrud”** adlı dört ciltlik kitabı ile onu tamamlayan **“Chiriptoph ve Else”** adlı eseri çıkmıştır (1782). Bilhassa köyün gerçek durumunu anlatan kitabı büyük bir ün kazanmış ve tekrar tekrar basılmıştır.

Rufer'in araştırmalarına göre O, bu eserlerinin ve başka yazılarının hepsinde toplumsal meselelere dokunmuş, çevresindeki hayat şartlarını yazıları için çıkış noktası olarak kabul etmiştir. Halkın şu zorluklar içinde bunalıp çırpındığını görmüş, bunları halkın da anlayabileceği bir şekilde açık açık yazarak, ortaya sermiştir. İsviçre'de geniş bölgelere yayılmış olan yoksulluk ve dilencilik; yaygın bir hale gelmiş bulunan cürüm ve cinayetler; aile hayatının alt üst olup yıkılışı; ahlakın bozuluşu; kaba ve çirkin hareketlerin alıp yürümesi; batıl inançların yarattığı karanlık; korkunç bilgisizlik ve budalalık...

Pestalozzi bu türlü fenalıkların kaynağını araştırmış, **tersine dönen ve bilinçsiz işleyen ekonomik düzenin** bunlara birinci derece sebep olduğunu bulup çıkarmış; kötülüklerin başka se-

beplerini de şöyle saptamıştır: **Milletlerin genel olarak fena idare edilmeleri; en önemli ihtiyaçlarının sağlanamaması; vergilerin adaletsiz bir şekilde salınmış olması ve toplanan vergilerden mühim bir kısmının toplayanların ceplerine girmesi; devlet maliyesinin çok fena idare edilmesi; konakların, halkı baskı altında tutan müsriflerin yuvaları haline getirilmiş olması; yüksek sınıfı teşkil edenlerin her şeyden önce kendi çıkarlarını gözetmeleri ve taşkınca cesaretin, merhametsizce sertliğin, riyakarca sofulukla haysiyetsizliğin onların önemli vasıflarını teşkil etmesi; küçük memurların halka fena muamele etmeleri ve cananlarının istediği gibi davranmaları, milletin haklarını hiç saymaları; aşağı sınıftan olanların her yerde haysiyet kırıcı davranışlarla karşılaşmaları; adalet dağıtacak mahkemelerin diğer hükümet dairelerinden farksız oluşu; yargıçların politika cereyanlarına ve particiliğe kendilerini kaptırıp tarafsızca ve adilane bir hüküm vermeyişleri; dulların, yoksulların, yetimlerin korunmamaları veya bunlara pek ender zamanlarda bakılması; halk eğitiminin, ilköğretimin tamamen ihmal edilmiş olması...**

Pestalozzi'yi bu görüş ve anlayışa ulaştıran şey, sadece kitap bilgisi değildir. O, çocukluğundan itibaren türlü fırsatlardan faydalanarak köyleri dolaşmış, buralarda yaşayanlarla düşüp kalkmış, her sınıftan halkı ve onu idare edenleri yakından tanıyan bir aydın olarak yetişmiş; hayatın sıkıntıları içinde bunalanları görmezlikten gelmek yoluna sapmamıştır.

Pestalozzi, böyle sıkıntılı bir hayatın ağırlıkları altında ezilen yurttaşlarına; **“Sevgili millet! Senin kalkınmana yardım etmek istiyorum.”** diye seslenmektedir. Bu sözleriyle O hem karakterinin özünü, hem de peşine takıldığı ülkünün ne olduğunu göstermektedir.

O, bu görüşlerini yazıları ve kitapları vasıtasıyla her tarafa yaymaya başlayınca kendisiyle tanışmak veya bağlılık kurmak isteyenlerin sayıları hızla artmıştır. Klopstock, Fichte, Herder, Goethe, ... gibi

büyük fikir adamları ile sanatçılar Pestalozzi ile şahsi bağılıklar kurarak dost olmaya çalışmışlardır.

Gün geçtikçe fikirlerinin sağlamlığına güveni artan Pestalozzi bıkmadan, usanmadan **sefaleti tasvir etmiş; onun çeşitli kaynaklarını meydana çıkarmış; eserlerinde hükümdar ve prenslerin savaşı ve saldırgan politikalarını tenkit etmiş; halkın birçok haklarından mahrum bırakıldığını açıklamış; iktidarını sadece kölece hizmetler için kullanan kilisenin gerçek hüviyetini göstermiş; ulaştırma hizmetlerini aksatan birçok engelleri sayıp dökmüş; gümrük resimlerinden, ağır vergilerden, karma karışık ölçü ve para sistemlerinden** acı acı şikayet etmiştir. O, bu türlü düşünceleri ile büyük bir devrimin hazırlanmasına yardım etmiş; büyük Fransız devriminin öncüleri arasında -farkında olmadan- yer almıştır.

1789 Yılında Büyük Fransız Devrimi başlayınca diğer birçok Avrupa memleketlerinde olduğu gibi İsviçre'nin de alın yazısı değişmiştir. Devrimin etkileri orta Avrupa'yı sarsmaya başlayınca İsviçre'de ayaklanmalara girişilmiş, kantonlar sürüp gelmekte olan fena idare şekline başkaldırarak **"Hürriyet ve eşitlik"** istemeğe başlamışlar; iktisadi devirmeye koyulmuşlardır. Fransız Devrimine güvenilerek girişilen bu türlü hareketler devrimciler tarafından desteklendiği için sükunet içinde yaşayan İsviçre süratle karışıklıklara sahne olmuş; 1798 Fransız orduları tarafından işgal edilmiş ve "Helvetia Cumhuriyeti" adı ile yeni bir idare sistemi kurulmuştur. Pek suni bir şekilde kurulmuş olan bu yeni Cumhuriyet türlü siyasi cereyanların ve kuvvetlerin oyuncağı haline getirildiği için uzun müddet yaşayamamış; nihayet 1803 **Napoleon Bonaparte** İsviçre'ye el koymuş, onun tavassutu ile **"İsviçre Birleşik Devleti"**nin temelleri atılmaya başlanmıştır.

1813'te Napoleon'a karşı çıkan Avusturya orduları İsviçre'ye girmişler; böylece memleket uzun yıllar hem içi savaşı alan teşkil

etmiş, hem de yabancıordular tarafından tekrar tekrar çiğnenmiştir.

Fransız Büyük Devrimini gerçekleştirenler Pestalozzi'ye karşı sempati besledikleri için Fransız Cumhuriyeti O'na fahri hemşehrlik unvanını vermiş, kendisini Paris'e çağırarak Millet Meclisinin önüne çıkarmıştır. Devrim Meclisi, O'nu büyük devrimin hazırlanmasına etki yapan fikir adamları arasında selamlayarak övmüştür.

Pestalozzi'nin şeref tacıyla bezendiği bu olaydan sonra gelen yıllarda savaş, İsviçre'de korkunç yüzü ile belirmiş, köylerde şehirlerin yakılıp yıkılmasına sebep olmuş; bakılmaya muhtaç binlerce öksüz ve kimsesiz çocuğu ortaya çıkarmıştır. Bu durum karşısında hükümet Pestalozzi'yi **Stans'ta** açılan **"Yetimler Yurdu"**nun başına geçirmiştir. O, buraya (80) dilenci ve öksüz çocuğu alarak yeni görevine başlamış, yaratıcı çalışmaları için imkan ve fırsatlara yeniden kavuşarak eğitim alanında denemelere girişmiştir.

Stans'ta çalıştığı zaman bir dostuna yolladığı mektupta şunları yazmaktadır: **"Kalbim öğrencilerime öyle bağlanmalıdır ki onların saadeti benim saadetim, onların sevinçleri benim de olmalıdır. Ve çocuklar bunu sabahın erken saatinden akşamın en geç vaktine kadar, bana her bakışlarında alnımda, dudaklarımda okuyabilmelidirler."** Yüreği çocuklar için çarpan Pestalozzi burada yetimleri öylesine bağrına bastırmış ki kendisinden sonra gelenler tarafından mezar taşına kazınmış olan kitabede şu cümle yazılıdır:

"Stans'ta YETİMLERİN BABASI"

Yalnız bu kadirbilirlik örneği bile, İkinci Dünya Savaşı yüzünden kimsesiz kalmış çocuklar için açılacak ideal bir kuruma verilecek adın başına Pestalozzi kelimesini eklemeye yeter sanıyorum.

Devrim uğruna girişilen türlü savaşların sona ermemesi Pestalozzi'nin Stans'taki verimli çalışmalarına da engel olmuş, O da iki arkadaşıyla işbirliği yaparak 1800 yılında Burgdorf'ta açtığı yeni bir eğitim kurumunun başına geçmiş ve buraya öğretmen yetiştirmeye mahsus bir şube de eklemiştir. Hükümet onun bu

teşebbüsünü iyi karşılayarak desteklemiş ve açtığı kuruma bir takım haklar tanımıştır.

Pestalozzi, Burgdorf'ta çalıştığı yıllarda **“Gertrud Çocuklarına dersleri nasıl öğretiyor? = Xie Gertrud ihre Kinder lehrt?”** ve **“Annemin Kitabı = Das Buch der Mütter”** adlı eserlerini yazmış, başka öğretmenlerin yazdıklarından faydalanarak **“Gözlemin Alfabesi = Abc. Der Anschauung”** ve buna benzeyen, öğretim metoduna ait diğer kitapları meydana getirmiştir.

Türlü eğitsel çalışmaların merkezi, çeşitli yeni buluşların kaynağı haline getirilen Burgdorf, komşu memleketlerin öğretmenleri için bir ziyaret yeri olmuştur. Pestalozzi burada yazdığı eserlerinde **sosyal meseleleri, halkın çektiği sıkıntıları, yardıma ve bakıma muhtaç olanların durumlarını** bahis konusu ederek sefalet ve yoksulluğu yenmenin çarelerini göstermiştir. Yarın A. Rufler'le beraber burayı da ziyaret ederek büyük eğitkeni tekrar tekrar anacağız.

Pestalozzi'nin Burgdorf'ta kurduğu enstitü, 1804 yılında **Münchenbuchsee** köyünün manastırına nakledilmiştir. Bu satırları yazarken misafir olarak kaldığım otelin penceresinden bu manastıra ait binaları görüyorum. Burası şimdi köyün ilkokuludur.

Pestalozzi'nin idaresindeki “Münchenbuchsee Eğitim Kurumu” mali zorluklar yüzünden başka ellere geçmiş; ünlü eğitken de İferten'de (Yverdon) açılan yeni bir eğitim kurumuna çağırılmıştır. Buraya her sınıftan halkın çocukları alınmış ve burası kısa zamanda bütün Avrupa'ya örnek teşkil eden bir okul haline getirilmiştir.

Devrimizin ünlü eğitkenlerinden G. Kerschensteiner **“Mürebbinin Ruhu O Die Seele des Erziehers”** adlı kitabında Pestalozzi'nin buradaki işine nasıl sarıldığını şöyle anlatmaktadır. “Başkalarını sevmeden yaşayabilen bir kimse bozulmuş bir mürebbidir. Pestalozzi'yi ölmez bir mürebbi haline getiren şey, O'nun bilimi değil, bunun fışkırdığı hayıttır. Bu kahraman İferten'deki çalışmaları ile eğitimin değerini çok yükseltmiştir. O'nun ünü bütün Avrupa'ya

yapılmış; birçok memleketlerden binlerce insan O'nu ziyarete gelmiştir."

Gerçekten Pestalozzi'nin buradaki çalışmaları öylesine gelişmiş ve derinlere kök salmıştır ki, bugün İsviçre'yi ziyaret eden turistlere dağıtılmak üzere basılmış kara yollarını gösteren resimli bir haritada Yverdon'un bulunduğu yerde Pestalozzi'nin bir resmi var. Ve O'na dair şu cümleler üç dille yazılı: **"İsviçre en iyi okullara sahip bir memleket olarak kabul edilir. Bunun şerefli herkesten çok Pestalozzi'ye (1746-1827) aittir."**

Birçok memleketlerin öğretmenleri tarafından ziyaret edilmiş, ilham kaynağı olarak takdirle anılmış bulunan bu kurum da devrin, kötü hayat şartları, siyasi olayları karşısında 1825 yılında kapanmıştır. Yaşı ilerlemiş olmasına rağmen kurucusu bundan da yılmamış, ülküsüne nasıl sınıksız olmasına rağmen kurucusu bundan da yılmamış, ülküsüne nasıl sınıksız bağlı olduğunu bir arkadaşına şu sözleriyle nakletmiştir: **"Yoksulların kendi kendilerine nasıl yardım edebileceklerini, yoksul çocuklara mahsus bir eğitim kurumu açarak gösteremediğim müddetçe, metodum hayata değil okula yarayacak ve eserim yarım kalacaktır."**

Artık yaşlanmış, hayatın birçok zorluklar ile savaşa savaşa yorulmuş, en yakın iş arkadaşlarının saldırılarına göğüs germiş olan Pestalozzi Neuhof'a dönerek orada **"Kuğuların Şarkısı = Schwanengesang"** ve **"Hayatın Mukadderi = Lebensschicksale"** gibi ölmez eserlerini yazarak yayınlamakla meşgul olmuştur.

Elli yıldan beri yayınlanan önemli pedagoji kitaplarında ve ansiklopedilerinde sosyal pedagojinin kurucusu, modern ilkokulun babası, iş eğitiminin önderi diye anılan, yarattığı eserlerle yetimlere karşı gösterdiği sevgi ve ilgi bakımlarından eğitim tarihinde eş bulunmayan ünlü eğitmen Pestalozzi, 17 Şubat 1827'de **Burgg**'ta hasta döşegine düşerek hayata gözlerini kapamıştır.

Pestalozzi'nin hayatını ana çizgileri ile anlatan bu satırlarla yetinmeyerek vaktiyle O'nun çalışmış olduğu yoksul ve perişan İsviçre köylerini bugünkü durumlarını, bu köylerdeki okulları, eğitimle görevlilerin O'na nasıl bağlandıklarını O'nun adını anmak için her tarafa dikilen heykelleri ve adıyla anılan enstitüleri de okuyuculara tanıtmayı faydalı buluyorum. Bunlar hakkında yazacaklarım gözden geçirilince, hem bir ülkünün zamanla insanları nasıl peşinden sürükleyerek onları harikalar yaratabilecek duruma yükselttiği anlaşılacak, hem de **Trogen**'de türlü milletlerin kimsesiz çocukları için 1946 yılında temelleri atılan eğitim kurumuna niçin "Pestalozzi Çocuklar Köyü" denildiği daha iyi kavranacaktır.

H. Pestalozzi'nin Öğretmen Olarak Çalıştığı Münchenbuchsee Köyü



A. Rufer ve İ. H. Tonguç Münchenbuchsee köyünde

Dostum A. Rufe ve oğlum Dr.med Engin'le beraber **Bern-Biel** ana yolu üzerinde bulunan **Mühchenbuchsee** köyünün ortasındayız. Bir tarafımızda köyün postanesi, güzel otellerinden biri, karşıımızda da dükkanlar, evler, küçük bir meydan var. Bu meydancık geçilir geçilmez vaktiyle içinde Pestalozzi'ye ait okulun barındığı manastırın bahçesine giriliyor. Ağır ağır oraya doğru ilerledik. Eski manastır binalarının yanı başına yeni yapılarda da kurulmuş. Köyün (8) yıl süreli ilkokulu bu binaların topuna yerleşmiş. Okulun avlusuna ayak basar basmaz bahçeyi süpürüp temizlemeye çalışan öğrencilerle karşılaştık. Yanlarına yaklaştığımız zaman saygı duruşuna geçerek bizi selamladılar. A. Rufer'e çocukları göstererek:

- Pestalozzi'nin pek önem verdiği iş eğitiminin güzel bir örneği değil mi? dedim. Bu sözden ve çocukların davranışlarından hoşlanan dostum okul binaların göstere göstere okulun geçmişine, geçirdiği değişikliklere ait hatıralarını anlatmaya başladı. Sözlerine biraz ara vererek köye doğru hayli baktıktan sonra:

- Biliyor musunuz, burası benim doğduğum ve içinde çocukluk yıllarımı geçirdiğim köydür, dedi.

Rufer, elli yıldan beri köyün nasıl geliştiğini, büyük köy haline gelip zenginleştiğini, onun bu duruma gelmesinde okulun oynadığı rolü, fakat bu gelişmenin asıl kaynağı Pestalozzi'nin fikirleri olduğunu anlattı.

İlgililerden hem bu okulun bugünkü durumunu, hem de İsviçre'deki ilkokulların özelliklerini hakkında bilgi edinmeye çalıştım. Öğrendiklerimi kısaca yazıyorum:

İsviçre'de (8) yıl süreli, parasız ilkokullar **“Primar und Sekundarschule”** adı altında iki devreye ayrılmaktadır. Birinci devre birçok kantonlarda 6, ikinci devre 2 veya 3 yıl sürelidir. Bu temel okulun amacı:

“Çocukları eğitirken aileye yardım etmek ve onu destelemek; okula emanet edilen çocuklara yalnız hayatta lazım olacak bir takım bilgileri öğretmek ve hünerleri kazandırmakla yetinmeyerek öğrencilerin tensel gelişmelerini sağlayacak tedbirleri almak, her çocuğu akıl, cesaret ve karakter bakımlarından iyi bir yurttaş olarak yetiştirmeye çalışmaktır.”

“İlkokulu aileyle işbirliği yaparak çocukların zihnen ve bedenen gelişmelerine yardım etmek; onları müstakil hareket edebilecek ve sorumlulukları yüklenebilecek yurttaşlar olarak yetiştirmekte görevlidir.”



Münchenbuchsee'de Pestalozzi'nin çalıştığı okul

Hakkın serbestçe verdiği oylarla kurulmuş demokrasiyle iftihar eden İsviçreliler, okullarda demokratik eğitime önem vermekte; bu eğitimin yalnız demokrasi vasıtasıyla gerçekleştirilebileceğine inandıkları için okuldaki küçük bir sınıfın bile amaca hizmet edebilecek uygulama yeri olmasına dikkat etmektedirler. Bu sebepten: Öğretmenle öğrenciler arasında karşılıklı iyi münasebetlerin kurulmasına; çocukların kendi kendilerini idare etmelerine fırsat ve imkanlar hazırlanmasına; derslerde karşılıklı konuşmalara ve tartışmalara dayanarak konuların işlenmesine; kümeler halinde çalışmaları veya zati etkinliği tahrik edecek çıkış noktalarının bulunmasına; kız ve erkek bütün çocukların sorumluluklar yüklenerek ve yardımlaşarak çalışma alışkanlığı kazanmalarına okullarda önem ve değer verilmektedir.

Ziyaret ettiğimiz Münchenbuchsee köyünün okulunda da bu yolun tutulduğu öğretmen ve öğrencilerin davranışlarından anlaşıyordu. Ayrıca Pestalozzi'nin tavsiyelerine uyularak öğrencilerin

kafa, kalp ve el eğitimi bakımından iyi yetiştirilmelerine dikkat edildiği seziliyordu.

Okul binaları temiz ve iyi döşenmişti. Öğrenciler sıhhatli, bakımlı, gülbüz ve neşeli çocuklardı; kız ve erkek bütün çocuklar temiz, sade, düzgün giyinmişlerdi. Kızların çeşitli basmalardan dikilmiş, etekleri pek sade bir şekilde süslenmiş önlükler takınmışlardı.

İsviçre'de okul binası yapımına ve onarımına pek önem verilmektedir. Okul yapılarını pedagojinin yeni isteklerini karşılayacak biçime sokmak, yeni ders araçlar ile donatmak için takdire değecek gayretler gösterilmektedir. 25 Kantonun ilkokul binaları yapmak için 1925 yılından 1945 yılına kadar harcadığı paranın toplamı bu hususa dair bir fikir edinmeye yeter sanıyorum. Kantonlar bu iş için 100.553.697 frank (bizim paramızla 263.450.687 Lira) harcamışlar; 430 yerde yeni okul binaları meydana getirmişlerdir. Arsa ve okul eşyası için harcanan ödenekler bu toplamın dışında kalmaktadır.

Okulları, yeni hayat şartlarının icaplarına uyarak bahçelere, yeşil sahalara, oyun alanlarına, işliklere, uygulama mutfaklarına, resim salonlarına, jimnastikhanelere, laboratuarlara kavuşturmak; pavyon tarzında yeni okul binaları yaptırmak İsviçrelilerin candan benimsenmedikleri bir ülkü haline gelmiştir. Köy ve kasaba halkı en güzel okul yapısını meydana getirdikleri için övünmekten zevk duymaktadırlar.

İlgililer, okullar ev eşyası gibi rahat ve sade, fakat kalite bakımından değerli eşya ile döşeyerek dersliği bir aile yuvası biçimine sokmaya hem Pestalozzi'nin dileğine uygun bulmakta, hem de milli bir görev saymaktadırlar.

Münchenbuchsee köyünün eski manastır binalarından da faydalanmakta olan ilkokulunu gezerken Pestalozzi'yi görür gibi oluyordum. O, sanki öğretmenlerin arasında dolaşıyormuş gibi geliyordu

insana. Buraya gelmeden önce Burgdorf'ta çalışmış olan Pestalozzi orada açtığı öğretmen okulundaki başarı ile ün kazanmış, yarattığı yenilikler Avrupa'nın her tarafından duyulmaya başlamıştı. Talihin O'na güler yüz gösterdiği bir sırada zamanın şartları yüzünden Burgdorf sarayını boşaltması gerekmişti. O'nu seven dostları işlerinin yüzüstü kalmaması için kendisine Münchenbuchsee manastırını tahsis etmişlerdi. İsviçre'nin başka yerlerinden Pestalozzi'yi çağır-
anlar olmuştu. Mesela İferte'den. Bu çağrılar yanındaki öğretmen arkadaşlarının ikiye bölünmesine sebep olmuş; bir kısmı Pesta-
lozzi'nin yanından ayrılmayacak Onunla beraber buraya gelmiş, bir kısmı da ayrılarak İferten'e gitmiş; bu ayrılış işleri aksatmıştır. Onun için büyük eğitken Münchenbuchsee'de sıkıntılı, üzüntülü günler geçirmiş, fakat ülküsüne bağlılığını gevşetmemiştir.

Bu olayları hatırlayarak, okuldan ayrıldık. Köyün konforlu otel-
lerinden birinin güzel döşenmiş gazinosuna gelip bir masanın etrafında oturduk. A. Rufer'ı konuşturmaya çalışıyoruz. Bir aralık onun gözleri karşımızdaki bir masanın başında oturan üç kişiye ilişti. Onların birisi otel işleten patrondur. Rufer bilhassa onu işaret ederek:

- Bu adamlar çok zengin oldular. Kendilerine açılan bol kre-
diler sayesinde şu gördüğümüz kazanç müesseselerini köylerde kurabildiler. Şimdi dünya umurlarında değil... İsviçre patronların ellerine düşerse vay halimize, dedi.

-Dostum Rufer! Pestalozzi'nin dileklerinden biri de bu değil miydi? O, halkın yoksulluktan kurtulup refaha kavuşmasını istememiş miydi? diyerek cevabını bekledim.

- Evet, fakat o yalnız maddi bakımdan değil, ahlaki yönden de yükselmeyi istiyordu ve bunun azınlık teşkil eden bir zümreye inhisar etmesinin şiddetle aleyhinde bulunuyordu. Pestalozzi'nin

lks, halkın topyekun kalkınıp yükselmesi, refaha kavuşması idi, dedi. Bir müddet düşündükten sonra sözünü şöyle tamamladı:

- Pestalozzi vatansever, hayırsever, örnek bir yurttaştı; insanların birbirlerine yardım ederek kendi kendilerine kalkınmalarını savunurdu. Eğiktenler, aydınlar ve öğretmenler halka onun gösterdiği bu yolu tavsiye etmektedirler. Çoğu bu yolu tuttukları için köylü zenginlerin sayıları da arttı. İsviçre içindeki geziler, hem size bu tip köylüleri yakından görmek imkanlarını sağlayacak, hem de bu konuya tekrar dönerek etraflıca konuşabilmemize daha elverişli fırsatlar yaratacaktır.

Söz konularımız değişti. Pestalozzi'nin bu köyde ilkokulu ğretmeni olarak çalıştığı devirde meslek okulunda yetiştirilmiş öğretmenler bulunmadığı zaman kendisinin bile okulun rneği olarak aileyi, ğretmen rneği olarak da anne ve babayı tasavvur ettiğini; buna rağmen onun modern okulu yaratabilmenin en önemli sebebi, çocuklara karşı beslediği tükenmez sevgi olduğunu; Münchenbuchsee'den ayrılarak İferten'e gidişinin orada eski arkadaşları ile tekrar buluşarak kız ve erkek ilkokul öğretmenleri yetiştirmek düşüncesinden ileri geldiğini konuştuk.

Rufer, Münchenbuchsee köyünün her bakımdan çok değiştiğini, Bern'e yakın olduğu için Başkentin bir nevi sayfiye yeri haline geldiğini, bu köyde artık kendi yaşıtlarından kimselerin kalmadığını, köyün şehirleşmeye başladığını, "Bern Peynircilik ve Sütçülük Kooperatifleri Birliği"ne ait önemli işletmelerden bir tanesinin burada bulunduğunu; İsviçre köylüsünün kalkınmasında okullarla beraber kooperatiflerin oynadıkları rol üstüne dikkatimizi çekti. Yolumuza devam etmek üzere gazinodan ayrıldık.

125 Yıl amurlu sokaklarında, yoksul ve düşkün halkının arasında Pestalozzi'nin kederli kederli dolaştığı; zenginleşmiş, uygarlığın

nimetlerine kavuşmuş, insanların hepsi en az (8) yıllık ilköğretim çarkından geçirilmiş, asfalt yollarla, demiryolu ile büyük merkez- lere bağlanmış München-buchsee'ye bir daha baktıktan sonra Burgdorf'un yolunu tuttuk.

İyi işlenmiş, yem yeşil tarlalarla, öbek öbek ormanlarla dolayları süslenmiş varlıklı köylerin arasından geçerek ilerliyoruz. Yolumuz Emre ırmağının kıyısını takibe başladı. Vadideki kasabalaşmış köy- lerin içinde türkü fabrikalara, bunların meydana getirdikleri malları dünya pazarlarına taşıyan tren katarlar ile işçilere; köy ürünlerini değerlendirmek ve bunları satın alacak olanları iyi kaliteli, ucuz mala kavuşturmak amacıyla kurulmuş türlü kooperatiflerin işletme binalarına rastlıyoruz.

İsviçreli köylü bir millet olduklarını söylemekten zevk duy- makta ve bu halleriyle övünmektedirler. Bu kanatta oldukları için bir taraftan köyleri yeni uygarlığın bütün nimetlerine kavuşturmaya, diğer cihetten de köyün değerlerini modernleştirerek yurdun her köşesine yaymaya önem vermişlerdir. Bu anlayışa uygun bilinçli çalışmalarla milli kıyafetleri, köylerde meydana getirilen el işi ör- gü, oyma ve dokumalarla bezinmiş süs eşyasını ve mobilyaları, halk türküleriyle danslarını, köy evi tiplerini bütün halka sevdirep benimsetmeye muvaffak olmuşlar, yurtlarını bunlarla bezeyerek güzelleştirmişlerdir.

İsviçre tarım işletmeleri küçük ve orta büyüklüktedir. Bu mem- lekette, büyük işletmeye yer verilmemiştir. Endüstri işletmeleri de yurdun her tarafına serpilmiş durumdadır. En az 10.000 fabrika, çoğu küçük çapta işletmeler olarak vatanın her köşesine yayılmıştır. Buralarda çalışan işçiler köylerde oturmakta, yiyecekleri madde- lerin topraktan elde edilebilecek kısmını kendileri sağlamaktadır. İsviçre'nin gücü köy kaynağından fışkırmakta; bu kaynak sayesinde

orada sürekli yeniliklere girişebilmektedir. Bu sebepten İsviçre’de köy eğitimine çok önem verilmekte; Trogen’de açılan Pestalozzi Çocuklar Köyü gibi pek yeni ideal kurumların bile köy karakterinde olması istenilmektedir.

Pestalozzi'nin Bir Öğretmen Okulu Açtığı Burgdorf



Burgdorf Şatosu'nun kapısı ve Pestalozzi'nin hatırasına konulmuş levha

Emme ırmağının vadisi daralmaya, yolumuzun iki tarafındaki yapılar sıklaşmaya başladı. Güzel fabrikaların, bahçeli sevimli evlerin arasından geçiyoruz. Karşımızda yeşillikler içine gömül-müş, mahalleler, kilise kuleleri belirdi; Burgdorf görüldü. Orada bizi Rufer'in yakın dostlarından lise öğretmeni M. karşıladı; önce vaktiyle içinde Pestalozzi'nin bir öğretmen okulu açmış olduğu Burgdorf Sarayına götürdü. Oldukça dik yokuşlu bir yoldan yavaş yavaş ilerledik. Sarayın etrafı bir kale duvarını andıran kalın ve yüksek taş duvarla sarılı. Kemerli büyük kapısının önüne geldik. Bu kapının yan tarafında, kalın taş duvarın üstünde Burgdorfluların Pestalozzi'yi anmak için yerleştirdikleri mermer bir kitabe görü-nüyor. Bu levhanın ortasında ünlü eğitkenin portresi var, resmin üstüne düşen üçken şeklindeki boşluk meşe dallarının resimleriyle

süslenmiş, Kitabenin solunda Pestalozzi'nin 1799-1804 yıllarında burada çalıştığı ve Burgdorfluların kendisine şükran borcu olarak bu levhayı sarayın kapısına astıkları yazılı.

Sağ tarafından da Pestalozzi'nin köyün tarihini anlatan kitabından alınmış şu cümleler bulunuyor:

Kendin için yaşama!

Kardeşlerin için!

Şato biçimindeki sarayı ve geniş, güzel manzaralı bahçesini geze gezi, Emme vadisinin güzelliklerini seyir ede ede **“Lienhardt ve Gertrud”** adlı kitabın yazıldığı yere geldi. Pestalozzi bu eserini yaratırken bahçenin ortasındaki nöbetçi kulübesini andıran kapısız, üç taş duvardan ibaret bu küçücük barakaya çekilmiş. Buradan etrafa bakılınca haşmetli dağlar, fevkalade güzel ormanlar, zümrüt gibi tarlalarla çayırlar, her biri bir okulu andıran beyaz renkli fabrikalar, dinsel binalarla süslü köyler görünüyor. Sanki bütün İsviçre insanın gözleri önüne seriliyor.



Burgdorf Şatosu'nda Pestalozzi'nin Lienhardt ve Gertrud adlı eserini yazmış olduğu kameriye

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Şimdi bir de Pestalozzi'nin vaktiyle bu manzara karşısında nasıl duygulandığını anlatayım: O, adı geçen kitabında (1. Mektup):

“Ah !... Çoktan beri, çocukluk çağımdan itibaren kalbim korkunç bir nehir gibi etrafımdaki halkın içine gömüldüğü sefalet bataklığına saldırıp onun kaynağını kurutmak emeliyle çarpmaktadır” diye yazar.

Aynı eserinde (4. Mektup) devrinin sosyal durumunu ve kuruluşunu belirtmek, halkın ne halde olduğunu anlatmak için şu tabloyu çizer:

“Halkı ve toplumu tanıdım tanıyalı bunların halini büyük bir eve benzetirim. Bu evin üstü katı ustaca yapılmış, her yönden parlak bir duruma getirilmiştir. Fakat o katta pek az insan oturabilir; orta katta oturanların sayısı oldukça çoktur; yalnız onların insanlığa yakışacak bir şekilde üst kata çıkabilmeleri için gereken merdivenler bulunmadığından bu kattakiler her hangi bir ihtiyaç ve zaruret dolayısıyla yukarıya çıkmak isterlerse oraya doğru uzatılmış birkaç merteğe hayvanlar gibi tırmanarak çıkmaya uğraşırlarsa da bunlar görülünce ellerine veya ayaklarına vurularak aşağıya düşürülürler; En alt katta, güneşten ve havadan en üst katta oturanlar gibi faydalanmak hakkına sahip, sayısı belli olmayan insan sürüleri oturur. Bunların oturdukları kat penceresiz duvarlarla sarılıdır, pencere yerine duvarlara birkaç delik açılmıştır. Bu katta oturmaya mahkum yaratıklar, yalnız korkunç karanlık içine terk edilmekle yetinilmemiş en üst kattakilere bakıp onları görmemeleri için zavallıların gözleri türlü bezlerle sımsıkı bağlanmış.”

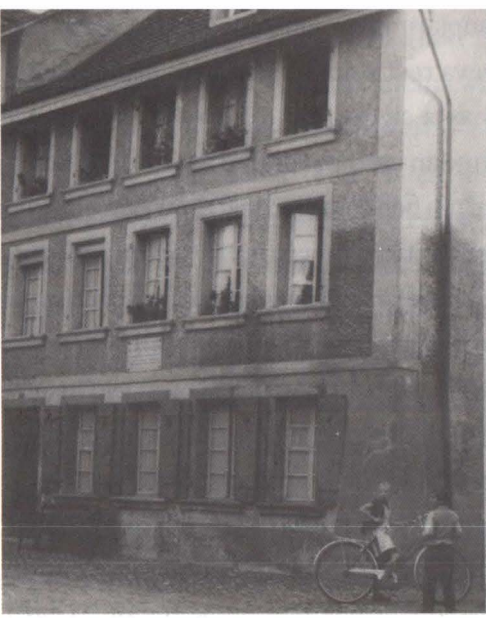
Dünkü İsviçre'nin bu manzarasıyla bugünkü İsviçre tablosu karşılaştırılınca bu memleketin (150) yıl süren bilinçli, planlı ve sürekli çalışmalarla nasıl ileri, kültürlü bir yurt haline getirildiğini, bu uğurda aydınların neleri göze aldıklarını gösteren örneklerle

adım başına rastlanmaktadır. Bugünkü İsviçre’de Pestalozzi’nin tasvir ettiği üç katlı ev yine vardır. Fakat şimdi hiç kimse alt katta oturanların gözlerini bağlamayı aklımdan geçirmediği gibi bunun mümkün olabileceğine de inanmamaktadır. Demokratik esaslara göre iyi teşkilatlandırılmış türlü eğitim kurumlarından faydalana-bilen her müstait çocuk yüksek öğrenime bile kavuşabilmektedir. Bu temele dayanılarak düzenlenmiş, planlaştırılmış iş hayatı içinde yoğrulan her İsviçreli, çalışma gücünü göre belli bir refah seviye-sine ulaşabilmekte; bahis konusu olan evin bir katından ötekine engellerle karşılaşmadan geçebilmektedir. Bu memlekette yaşayan insanların hepsi, eğitim sayesinde karanlıktan yakalarını sıyrıp aydınlığa kavuşabilmişler; hür vatandaşlar olarak yaşamının yolunu tutmuşlardır. Pestalozzi, onlara bu yolu gösteren bir ışıldak gibi İsviçre’nin yakın tarihinde parlamaktadır.

Saraydan ayrılırken bunları düşünüyordum. Burdorf’un içinde dolaşmaya başladık. Bir aralık vaktiyle Pestalozzi’nin ilkokul öğ-retmeni olarak içinde çalıştığı eski bir yapının önünde durduk; bu binanın duvarına çakılmış mermer levhanın üstündeki şu yazıları okumaya başladık:

“Bu evde 1799 yılında HEINRICH PESTALOZZI ilk defa bir resmi okulda ders okuttu.” Ve kendisi **“Alt tabakadan başlayarak halkı yükseltmeye çalıştığım zamanın geçmiş günlerini, hayatımın tacı telakki etmekten haz duyuyorum”** derdi.

Derin anlamlı, bu levhacık buraya 1924 yılında kadirbilir Burg-dorflular tarafından asılmıştır. Yaşadığı devirde vakit vakit hakaret gören, alaya alınan, susturulmaya çalışılan Pestalozzi için şimdi anıtlar, heykeller dikilmekte, onun adını bir şeref sembolü olarak taşıyan eğitim yurtları veya köyleri kurulmaktadır. Gafletten kolay kolay yakalarını sıyıramayan insan oğulları böyledir işte!



Burgdorf kasabasında Pestalozzi'nin ilk defa ders verdiği resmi okul

Kılavuzluk yapan meslektaşlarımız dinlenmek ve rahatça konuşmak üzere bizi bir gazineye götürdü. Burası pek modern şekilde döşenmiş bir yerdi. Burgdorf Lisesinde öğretmenlik yapan kılavuzumuz nazik, kibar, kültürlü bir meslektaş. Burgdorf ve dolaylarını inceleyerek yurt ve tabiat bilgisi konularına dair kitaplar yazmış; Pestalozzi'ye aşık bir öğretmen. Ondan Burgdorf hakkında bilgiler aldık. Burası şimdi (15.000) nüfuslu bir kasaba haline gelmiş. Peynircilik ve keten dokuma sanayinin bir merkezi imiş. İlkokullarından başka lisesi, teknikumu ve gördüğümüz sarayı varmış.

Dr. Med. Engin, kılavuzumuzdan İsviçre'de köy ve kasabaların sağlık durumları, hastalarının nasıl tedavi edildikleri, bilhassa köylerde doğumun nasıl cereyan ettiği hakkında bilgi almak istedi. Bu meseleler konuşulurken bakılmaya muhtaç çocuklara nasıl yardımlar yapıldığı da söz konusu oldu. Bütün halkı kapsayan sosyal sigorta teşkilatının henüz kurulmadığı, hastalarla hükümet sağlık

teşkilatı mensuplarının meşgul olduğu, hastaların mali durumlarına göre hususi veya resmi doktorlara baş vurularak, bakılmaya muhtaç olanlara hasta sigorta sandıkları, hayır dernekleri veya hayır severler tarafından yardım edildiği anlaşıldı. Rufer söze karışarak:

- Pestalozzi'nin benimsediği doktrinlerden bir kısmı henüz İsviçre'de bile gerçekleştirilememiştir. Biliyorsunuz O'nun ülkülerinden bir tanesi de **sosyal refahı sağlayacak devletin yaratılması** idi, dedi. Ve başka bir masanın başında oturan beş kişiyi işaret ederek:

- Sosyal refahı sağlamak meselesi bunların insaf ve merhametlerine kalmıştır, dedi. Rufer'e onların kimler olduklarını sordum.

- Evet, ikisi fabrikatör, biri tüccar, ötekiler de yargıçla eşi, dedi. Sonra söz konularımız değişti. Türkiye'ye, Almanya'ya İsviçre'ye dair hayli konuştuk. Pestalozzi'yi tekrar tekrar andık; O'nun kimsesiz çocukları kurtarmak için ömrü boyunca nasıl çırpındığını, nasıl savaştığını A. Rufer'den dinledik. Ortalığa karanlık basarken artık şehirleşmiş, bir çok fabrika ve tarım endüstrisi işletmeleri ile donanmış olan Burgdorf'tan ayrıldık.

Bern'e gelince eşlerimizi de yanımıza alarak akşam yemeği yemek üzere lokantaya gittik. Dostum Rufer, bize İsviçre özelliklerini taşıyan yemekler yedirmek istedi; yemekte hem eşi hem de kendisi İsviçre mutfağının özelliklerini, yabancıların kendi yemekleri hakkında ne düşündüklerini alaylı bir eda ve türlü şakalar yapa yapa anlattılar.

Yemek yediğimiz lokanta türlü dilleri konuşan müşterilerle dolu idi. Yakınıımızdaki masaların birinde Almanca, ötekinde Fransızca, başka birinde de İngilizce konuşan veya bu dilleri birbirine karıştırarak garsonlara seslenen müşteriler vardı. Müşterilerin çoğu evirip çevirip İsviçre yemeklerini söz konusu ediyordu. Yemek üstüne konuşulanlardan hatırımda kalanları aşağıya yazıyorum:

Yabancılar, bilhassa İngiltere ve Amerika'dan gelen turistler nazarında İsviçre peynir, süt ve tereyağı memleketi imiş. Onun için o memleketlerden buraya gelenler gözlerini kapayıp bunları yemeğe bakarlarmış. Bir İngiliz kadın turist İsviçre'de yediği peyniri anlatırken "orada peynir kayıştan değil süttten yapılıyor" demiş. İngilizler 1946 yılından beri İsviçre'ye pek sık ve pek çok gelmeye başlamışlar. Onların bu saldırılarına İsviçreliler ancak şu silahla karşı koyabiliyorlarmış; **İyi yemek**, İngilizler yemeklere karşı en çok ilgi gösteren insanlarmış. İsviçre'de mesela "Schublig" denilen yemeği yemeye her İngiliz turist bayılırmış. Bu, büyük bir sucuktur. İsviçreliler onu iki yemek vakti arasında kahvaltı kabilinden yerlirmiş ve hafif bir yiyecek olarak bilirlermiş. Fakat bu yemek bir İngiliz için felaketmiş. Nitekim turistlerin biri bunu akşam yemeği olarak yemiş, o gece midesi bozulmuş ve tedavisi üç hafta sürmüş. Başından böyle bir olay geçtiği halde aradan yıllar geçtikten sonra arkadaşlarına İsviçre yemeklerini şöyle anlatmış:

- Ah bilseniz İsviçre yemeklerinin tadına doyumaz, bunu sözle anlatmak mümkün değildir... Orada bir elmalı pasta o kadar büyüktür ki bir defadan fazla kesilmez, ikiye bölmek istediğiniz zaman tıpkı bizim normal elma pastalarımız gibi... Ancak iki parça olabilir. İsviçre tereyağları öyle nefistir ki, bunlar kimya laboratuarlarında tahlil edildikleri vakit tereyağı parçasının içinde bulunan maddelerden yüzde itibariyle en çoğunun tereyağı olduğu anlaşılmıştır...

Yemek hususunda Amerikalı turistleri İngilizlerden daha anlayışlı imişler. Mesela Amerikalılar sofraya oturup birkaç türlü İsviçre yemeğini arka arkaya yiyince her yemeğin tadı başka olduğunu kolayca fark edebiliyorlarmış! Çünkü Amerika'da güzel ve lezzetli yemeklerin memleketi imiş... Böyle olduğu halde Amerika'da mesela küçük bir şehirde yemek yerken gözleri kapamak gerekiyormuş.

Çünkü ancak böyle yapıldığı zaman taze üzümün, lahana yaprağından veya karides salatasından farksız olduğu anlaşılmazmış...

İsviçreli her yemeğe, hatta çorbaya ve tatlılara bile bir miktar konyak veya rom gibi sert içki katmaktan hoşlanırlarmış. Bunu gören bir İngiliz, davetli olduğu bir ziyafet sofrasında çorbasına o kadar çok içki katmış ki onu içmeye başladıktan biraz sonra çorba kasesini kaldırıp:

- Sayın bayanlar ve baylar! Çorbamı kraliçenin sağlığı ve şerefi için içiyorum, demeğe başlamış.

Geceyi bunları ve onlara benzeyen fıkraları dinleye dinleye Bern'in neşe fışkıran lokantalarında geçirdik. Yarın buluşmak ve Neuhofer'a gitmek üzere birbirimizden ayrıldık.

Eğitimi Zor Çocuklara Mahsus “İsviçre Pestalozzi Yurdu”

Sabahın erken saatinde Rufer’le buluştuk. Tramvayla Bern istasyonuna gittik. Orada bize katılacak olan Rufer’in dostlarından evvelce Neuhofta çalışmış, emekli öğretmen H.’yi bekliyoruz. Biz gittiğimiz zaman gişelerin önleritenha idi. Rufer, her yıl genişletildiği halde İstasyonun dar geldiğini modern iş hayatının, turizmin halkı seyyar bir hale getirdiğini söylüyor; karşımızdaki küçücük sigaracı dükkanının kirasının yıldan yıla nasıl arttığını, buna rağmen onu işletenlerin iyi para kazandıklarını anlatıyor. Yolcular çoğalmaya başladı. İyi, temiz giyinmiş kadın erkek, genç veya yaşlı bütün yolcular valizlerini, bavullarını kendileri taşıyorlar. Şık giyinmiş genç bayanlar taşıdıkları eşyalarını gişelerin önündeki masaların üstüne koyup biletlerini alıyorlar; herkes sırasını gözetliyor, kimse başka bir kimseyi rahatsız etmiyor. Memurlar yolculara karşı iyi davranıyor, güler yüz gösteriyorlar. İstasyon halkla doldu, peronlara doğru bir insan seli akmaya başladı. Beklediğimiz meslektaş gelince biz de kalabalığın arasına karışarak perona geldik ve **Burgg’a** gidecek trene bindik.

Vagonların kompartımanları bizim banliyö trenlerinde olduğu gibi açık bölmelerle birbirinden ayrılmış durumda. Bir vagondaki bütün yolcular birbirlerini görebiliyorlar. Kadın, erkek yolcular tarafından bütün yerler işgal edilmiş.

Tren hareket eder etmez konuşmaya başladık. Bizimle beraber gelen emekli meslektaş bana İsviçre hakkında genel bilgiler vermeye çalışıyor. Rufer de gazetesini okuyor. Meslektaşımız öğretmenliğin

kazandırdığı alışkanlığı uyarak öğrencilere ders anlatıyormuş gibi konuşuyor. Onun sözlerini aynen yazıyorum:

“İsviçre'nin yüz ölçümü (41.000) kilometre karedir. Bunu dörtte üçü işlenmeye elverişli, verimli topraklardır. Nüfusu 4.5 milyondur. Halkı çeşitli dilleri konuşan insanlardan ibarettir. Arazi tabiat güzellikleriyle bezenmiş ise de ekonomi bakımından zengin sayılamaz; çünkü halkın beşte üçünden fazlasını kendi ürünleri ile besleyemez. İsviçreliler sürekli ve metodlu çalışmak; kendi aralarında dostça geçinmek, her alanda bilhassa endüstri sahasında kaliteli iş yapmak sayesinde ileri bir hayat seviyesine erişerek yaşama imkanlarına kavuşmuşlardır...”

Gazetesini okumaya devam eden, arada bir bizim konuşmamıza kulak kabartan ve gözlük camının üst kısmından bize doğru bakan Rufer:

- İsviçreliler, sahip oldukları her şeyi sürekli çalışma, akıllı ve planla hareket etme, tasarrufa önem vermekle elde etmişlerdir. Bugünkü refaha kavuşuncaya kadar çetin mücadeleleri göze almışlardır, dedi. Ve gazetesini okumaya devam etti.

Trenimiz, varlıklı insanların güzel evleri, büyük mağazaları ve çeşitli işletmeleriyle; bol ve güzel figürlü çeşmelerle, muhteşem köprülerle süslü başkent Bern'i terk ederek kuzeye doğru ilerlemeye başladı. Her tarafımız, tabiat güzellikleriyle, insan emeğinin mahsulü olan uygarlık eserleriyle sarılı. İnsan bunları seyretmeye doyamıyor, gözlerimi pencerelerden ayıramıyorum. Bu emekli meslektaş bir müddet beni süzdükten sonra:

- İsviçre'yi dağlarında inek sürüleri otlayan, halkı çobanlık veya evlerde saatçilik yapan, yabancıların eğlenmek veya spor yapmak için ziyaret ettikleri bir memleket sanmak yanlıştır. Bizim halkımızın %22'si tarımla, %3'ü otelcilikle, %42'si fabrikalarda ve endüstri

alanında çalışmakla geçimini sağlar. Ham maddesi olmamasına rağmen İsviçre'de hayat endüstri üzerine kurulmuştur. Endüstrinin kurulup işletilmesinde ham madde kadar önemli bir unsur da iyi yetişmiş işçidir. Bizde endüstri tesislerinin çoğu elektrikle çalıştıkları için bacalarından duman fışkıran ve büyük şehirlerin etrafına dizilen fabrikalara İsviçre'de rastlanmaz. Bizde fabrika demek birkaç tane beyaz yapıdan ibarettir.

İsviçre dış memleketlere ihracat yaparak yaşayabilen, bunu yapmak zorunda olan bir memlekettir. İhracata karşılık dışarıdan kömür, demir cevheri hatta yiyecek maddeleri, hayvan yemleri ithal eder... dedi.

Halinden, yanındaki eşyasından ve giyinişinden bir köylü kızı olduğu anlaşılan, kompartıman arkadaşımız yüzü boyasız, elleri işçi ellerinden farksız genç bir bayan da gülümseyerek emekli öğretmenin arka arkaya sıraladığı bilgileri ders dinler gibi dikkatle dinliyor. Rufer, gene gözlük camının üstünden bize doğru baktı ve:

- İsviçreli arkadaşımızın anlattıklarına rağmen köylü bir millettir. Bu karakterini muhafaza etmek İsviçre'nin ülküdür. Bizde aşağıdan yukarıya doğru kurulmuş ve bir demokrasi sistemi uygulanır. 3107 muhtar idareye 0 (Muhtarlık) sahip ve köy veya mahalle halkı, milleti idare edecek teşkilatın başına geçecek milletvekillerini doğrudan doğruya ve serbestçe seçmektedir.

Halkın binde 576'sı Protestan, 411'i Katolik, 5'i Musevi, geri kalanı başka mezheplere mensuptur. Buna rağmen aralarında kuvvetli bir birlik mevcuttur. Bunun sebebini bulup anlatmak pek kolay değildir. El ele vererek hürriyet için savaşmış olmaları, onu hep beraber korumaları; belki geleneklere sınıksız bağlı köylü insanlar oluşları; egemenlik uğruna beraberce çarpışmış bulunmaları aralarındaki birliği kuvvetlendirmiş; toleransa, başkalarının haklarına ve milli

duygularına saygı göstererek yaşamaları bunu yaratmıştır, dedi.

Gerçekten İsviçreliler köylülüğün kazandırdığı özelliklerini, karakterlerini muhafaza edip belirtmekten zevk duyuyorlar. Köy kaynağından, fışkıran taze kuvvetten faydalanmanın yolları tutulduğu için orada sağlam bir içtimai bünyeye kavuşulmuştur. Bu memlekette köylü halk (8) yıl süreli ilkokula ve onu tamamlayan çeşitli meslek okullarına devam ederek meslek eğitimi bakımından iyi yetişebilmektedir. Köylü “kendi kendine yardım” ilkesine göre esaslı şekilde teşkilat altına alınmıştır. Pestalozzi bile İsviçrelilere “zayıf kuvvetlerin birleşerek kendi kendilerini kalkındırmaları gerektiğini” tavsiye ediyordu. Onun zamanından beri başlamış olan teşkilatlanma davası öylesine gelişmiştir ki bugün İsviçre’de köylünün kalkınmasına hizmet eden (11.570) kooperatif vardır. Bunların 2.934’ü sütçülük ve peynircilik, 1.520’si hayvan bakıcılığı, 285’i elektrik ve havagazı, 244’ü inşaat ve mesken edinme, 434’ü köyleri suya kavuşturma, 369’u hastalık ve ölüm hallerinde yardım, geri kalanları da istihsal, istihlak, kredi kooperatifleridir.

Kooperatiflerden başka 54 şubesi, 438.2545 üyesi bulunan “İsviçre Köylüleri Derneği”, 36 şubesi ve 117.667 üyesi olan “İsviçre Tarım Cemiyeti”, 52 şubesi 13.879 üyesi bulunan “İsviçre Alpleri Ekonomi Derneği” gibi teşekküller de köylünün kalkınması için çalışmaktadır.

Trende saatlerce bu meseleleri konuştuk. Brugg şehrine yaklaşıyoruz. İsviçre’nin kuzeyine rastlayan bu bölge iyi işlenmiş verimli tarlalar, meyve bahçeleri, tabiatı süsleyen güzel dağlar ve ormanlar, uygarlığın harikalarından tüneller, köprüler, fabrikalar, tarihsel eserler, çok modern ve konforlu kaplıcalarla dolu. Bunları tren pencerelerinden seyir ede ede Brugg İstasyonuna geldik. Öğle yemeği yemek için İstasyonun karşısındaki bir lokantaya girdik, temiz örtülü bir masanın başına oturdu.

Ter temiz elbiseler giyinmiş, beyaz önlüklü kızlar yemek listesini ve takımlarını getirmeye, istediklerimizi yazmaya başlar. İsviçre'de lokanta ve otelleri Hollanda ve Almanya'daki gibi kadınlar işletmektedir. Bu memlekette kadının en belirli vasfı, iyi bir ev kadını oluşudur. Temiz çamaşır ve ütüler, pek düzgün ve ter temiz bir mutfak, tertipli bir ev her kadının benimseyip övündüğü şeylerdir. Otel ve lokantaları idare eden, işleten kadınlar bunları kendi evleri gibi temiz ve tertipli bulundurmaya, müşterilere karşı pek nazik ve kibarca davranarak onları memnun bırakmayı başarının ilk şartı saymaktadırlar. Meslek okulları veya kursları, çıraklık, kadın derneklerinin kılavuzluğu gibi türlü vasıtalarla bu alanda çalışacak kadınlara otel ve lokanta işletmenin yolları öğretilmektedir.

Almanca konuşan İsviçreli ailelerin çoğu, genç kızlarını okulu bitirince Fransızca konuşan ailelerin yanında çalışmaya göndermektedirler. Bu kızlara çalıştıkları yerlerde pek az bir ücret vermek, çok ciddi ve ağır işler gördürülmektedir. Kızları, hayatta ciddi işler görmeye alıştırmak, onların muaşeret usullerini, ev idaresinin inceliklerini, yabancı dil öğrenmelerini sağlamak için bu usul en ucuz ve pratik yol telakki edilmektedir. Mağazalarda, otellerde ve lokantalarda müşterilerin konuştukları dillere göre Almanca, Fransızca veya İngilizce konuşuveren, türlü milletlere mensup insanlarla bağdaşmasını bilen kadınların mesleki görevlerini başarılı bir şekilde yapabilmeleri için çok çalışılmaktadır.

İsviçre'de meslek sahibi kadınlar genel olarak evleninceye kadar çalışmaktadırlar. Bürolarda veya ticarethanelerde çalışmak zorunda olan genç kadınlar, ailenin geçimine yardım için bu işleri çocuk sahibi oluncaya kadar görürler. Önemli mevkilere ve işlere erkekler el koymuş oldukları için kadın bir meslekte uzun müddet kalıp yükselmezlermiş. İsviçreli kadınların otel ve lokantaların otel

ve lokantaları pek başarılı bir şekilde işletmelerinde, ev kadınlığına mahsus meziyetleri muhafaza etmelerinde, aile ocağını sıcak bir yuva haline getirmelerinde, okulu bile aile yuvasına çevirmekte hüner sahibi olmalarında ihtimal bunun etkisi vardır.

Kadınlar hakkında bu bilgileri vermemin sebebi, Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün bir aile yuvası şeklinde kurulabilmesine elverişli şartlardan birinin İsviçreli kadınların bu durumları olduğunu belirtmek içindir. Yeni ve ideal sosyal kurumların bir topluma benimsetilmesi o toplumu teşkil eden bireylerden hiç olmazsa bir kısmının bu türlü müesseseleri koruyup savunmalarına bağlıdır. Böyle bir maya olmadıkça yeni sosyal kurumların toplumun bünyesine kök salmaları, canlanıp gelişmeleri mümkün olamamaktadır.

Lokantada yemek yerken bir taraftan yol arkadaşlarımla konuşuyor, bir taraftan da zihnimden bunları geçiriyordum.

Garson kız ısmarladığımız yemekleri getirip önümüze koyarken Rufer kıza dönerek:

- Bu sucukla, hangi şarap içilir, bize tavsiye edin, dedi. Kız bu zor işin içinden şunları söyleyerek çıktı:

- Sizin bu hususta benden daha tecrübeli olmanız lazım. Hangi şarabı istiyorsanız lütfen söyleyin getireyim.

Bu buluş Rufer'in hoşuna gitti, hem de kızın bu türlü şakaların içinden ustalıkla çıkmaktaki hünerini gösterdi. Rufer güldü ve şarabı ısmarladı. Bize dönerek:

- Onlar müşterileri memnun edecek şekilde konuşmanın yollarını bilirler, dedi. Sonra söz konusunu değiştirerek:

- Biliyorsunuz Pestalozzi ile iş arkadaşları olan öğretmenler arasında çekememezlik, onun ülküsünü ve fikirlerini kavrayamamazlık yüzünden geçimsizlik başlamıştı. Arkadaşlardan bazıları geçimsizliği o derece ileri götürdükler ki jurnaller, iftiralar havayı zehirledi.

Bundan en çok zarar gören elbirliği ile kurdukları müessese oldu. Her zorluğa karşı yalnız sevgiyi ve gerçeği savunarak dayanmak yolunu tutan Pestalozzi çok üzgün ve yorgundu, artık yaşlanmıştı. Didişmelere daha fazla dayanamayarak hastalandı, yatağa düştü. Muarızları O hasta döşeginde iken de saldırışlarını kesmediler. Bu durum karşısında Pestalozzi kendisine bakan doktora daha yakın bulunması için Brugg'a getirildi. Büyük, ünlü eğitimci 17 Şubat 1827 de burada öldü. Ölümünden iki gün sonra cenazesi **Biir** köyünün mezarlığına götürüldü, dedi.

Yemekten kalkıp sokağa çıkınca Pestalozzi'nin hayata veda ettiği Brugg şehrine tekrar uzun uzun baktım. Trene binerek buradan ayrıldık. **Biir** köyüne gidiyoruz. Kısa süren bir yolculuktan sonra köyün istasyonuna geldik. Onun mezarının bulunduğu yere doğru yürüyoruz. Pestalozzi, karamsar ve pek kederli olduğu bir sırada mezarının nasıl olması gerektiğini şu cümlelerle kendisi yazıp bırakmış: "Onun mezarının üstünde bir gülfidan sürekli çiçek açacaktır. Bu çiçekler, onlara bakanların gözyaşlarını akıtacaklardır. Bu yaşlar, hayatta iken kederden kuruyup tükenmiş olan kendi gözyaşlarının yerini tutacaktır." Gerçekten büyük eğitimcinin dileğine uygun olarak uzun yıllar mezarının bulunduğu yeri alelade bir taşla, bir gülfidancığı belirtmiş. Sonra Biir köyünün okulu yeniden onarılıp yapılırken, bu okul duvarının kenarında, mezar anıt kabir şekline getirilmiş. Biir köyünün temiz, asfalt yollarından geçerek buraya yaklaştık.

Yüksek, yem yeşil çam ağaçlarının arasına sıkışmış olan türbenin önünde durduk. Türbenin karşımızdaki cephesinin üst kısmında Pestalozzi'yi Neuhofta ilk açtığı okul binasının önünde bir çocuğun elinden tutarken, küçük çocuğu kucağında bir anneyi O'na yaklaşıırken, başka çocukları hayretle O'na bakarken, iki çocuğu

da bir fidanı dikerken gösteren bir tablo yer almış. Bunun alt tarafındaki kemerli taş duvarda Pestalozzi'nin adı yazılı ve bir portresi var. Resmin altında da onun hayatını özetleyen şu cümleler yazılı:

**Neuhof'ta yoksulların kurtarıcısı,
Lienhardt ve Gertrud'ta halkın vaizcisi
Stans'ta öksüzlerin babası,
Burgdorf ve Münchenbuchsee'de yeni ilkokulun kurucu,
İferten'de insanlığın eğitmeni.
İnsan, Hristiyan, vatandaşı.
Her şey başkaları için, kendisi için hiç!
Adını takdis edelim!**



Pestalozzi'nin mezarı başında

Bir ömür boyunca yılmadan, bıkmadan başkaları hesabına çalışmış, eğitim alanında yeni bir çığır açmış; modern ilköğretimin temelini atmış; toplumsal eğitilim ateşini tutuşturmuş olan ünlü eğitmen şimdi bu mütevazı anıt kabirde ebedi uykusunu uyumaktadır. Ondan sonra gelenler izinde yürüyerek yarattığı örneklerle göre yeni eğitim enstitüleri veya yurtları meydana getirerek Pestalozzi'nin emellerini gerçekleştirmek yolunu tutmuşlardır. Hayatta iken kendisine saldıran anlayışsız kişiler de pedagoji tarihini birer iftiracı olarak kalmışlardır.

Saygı duruşunda bir müddet mezarın başında bulunduktan sonra oradan ayrılıp yavaş yavaş Neuhofta doğru yürümeğe başladık. Köye 2-3 kilometre uzaklıkta bulunan, 1775 yılında Pestalozzi tarafından temeli atılmış olan bu çiftliğe doğru ilerlerken patates tarlalarının arasından geçiyoruz. Köylüler çeşitli makinalardan faydalanarak patates derliyorlar. Bazı tarlalarda köylülere yardım eden, aynı biçimde iş elbiseleri giyinmiş delikanlılar görüyoruz. Bunlar ziyaret edeceğimiz Neuhoftaki "İsviçre Pestalozzi Yurdu"nın öğrencileri imişler. Sıkışık zamanlarda köylülere yardıma koşmak okulun Pestalozzi devrinden beri sürüp gelen geleneği imiş.

Eğitim zor çocuklara mahsus bu okula ait bahçelerde tarlalar arasında ilerleyerek kurumun kapısına geldi. Genç ve çevik müdürü bizi karşıladı, hemen gezdirmeye başladı.

Burası, toplumsal hayatın düzensizliği veya bahtsızlıkları yüzünden gençlik yargıçlarının, vasilerin eline düşmüş bakılmaya muhtaç durumda olan veya normal eğitim usulleriyle eğitilmeleri mümkün görülmeyen çocuklar için açılmış, vakıf şeklinde idare edilen bir eğitim yurdu. Çiftlik biçimindeki bu yurt İsviçreli pedagoğlardan **Otto Buamgartner** (1887-1951) tarafından Pestalozzi'nin eğitim ilkelerine göre kurulmuştur. Kurumun on bir parça binası var. Yapıların bir kısmı eski, bazıları yeni yapılmış. Müdür bizi önce

Pestalozzi tarafından yaptırılmış, sonradan onarılmış bir binaya götürdü. Çocukların yatak odalarını, yemek yedikleri ve serbest çalışmalar sırasında faydalandıkları küçük salonu göstererek:

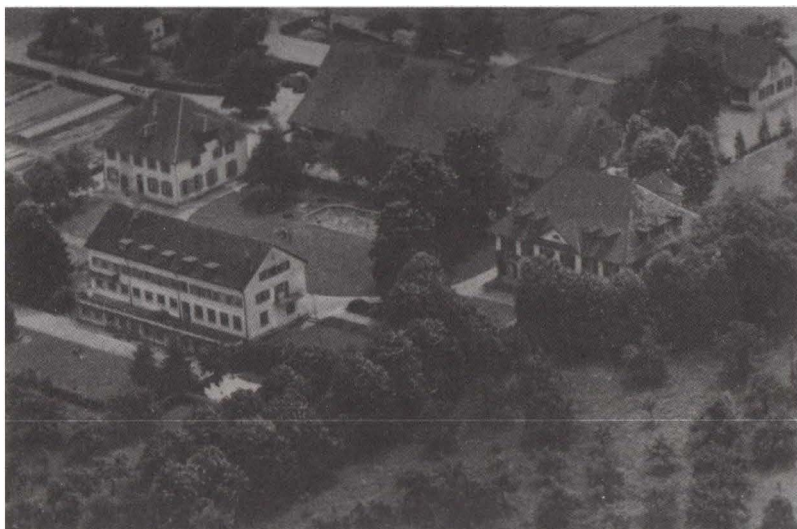
- Yurda ilk defa gelen her çocuğa tek kişilik bir yatak odası veriyoruz. 8-10 çocuk için bir yemek salonu ayırıyoruz. Bunları bir ev gibi döşemeye ve çocuklara aile ocağı etkisi yapacak hale getirmeye önem veriyoruz. Çocukların sosyal hayata intibak edemeyişlerinin sebepleri arasında aile şefkatinden mahrum kalmış olmaları, üstünde en çok durulacak bir noktadır. Onlara aile yuvasının bütün nimetlerini tattırarak, gönüllerini kırmayarak, kendilerini iş içinde iş vasıtası ile eğitmeye, iyi birer vatandaş olarak yetiştirmeye çalışıyoruz. Öğrencilere, güvenimiz artınca ikisine veya üçüne bir yatak odası veriyoruz. Böylece kendilerini topluluk hayatına ısındırmaya, birbirlerine karşı sevgi ve saygı besleyecek duruma getirmeye, şahsi hizmetlerini bizzat yapmak alışkanlığı kazandırmaya; bulundukları çevreyi temiz, düzenli tutarak güzelleştirmenin yollarını öğretmeye uğraşıyoruz. Bu ilkelere uyarak harcadığımız emeklerden müspet sonuçlar alıyoruz, dedi. Ve yurda yeni gelen çocuklara ait hatıralarından bazılarını anlattı.

Bu binadan sonra dersliklerin, işliklerin bulundukları yapıları gezdik. Çocukların işliklerde nasıl çalıştıklarını gördük. Demir, tahta işlerine ve kunduracılığa mahsus işlikler her yönden kusursuzdu. Buralarda çocuklar tarafından yapılmış eserler çok güzel ve mükemmeldi. Derslikler de dahil olmak üzere bütün çalışma yerleri iyi ve bol araçlarla donatılmıştı. Her derslik veya işlikte ilgili öğretmenler çalışmaları hakkında gereken izahatı verdiler.

Çocukların bir kısmı tarlalarda, bir kısmı sebze ve çiçek serlerinde, bir kısmı da ahır ve samanlıkta çalışıyordu. Tabiatla savaşa savaşa iş gören delikanlılar, yanlarındaki yardımcı işçilerden farksız durumda idiler. Onların çalışmalarını da zevkle seyrettik.

İdare binasının alt katında büyük bir toplantı salonu ve yemekhane, üst katında yurt müdürünün evi var. Okulu gezdikten sonra müdür bizi çay içirmek için evine götürdü. Genç, becerikli eşi çaylarımızı getirdi. Basit fakat pek zevkle döşenmiş bir odada çaylarımızı içerken müdür yurda ait bilgiler verdi. Bunların en önemlilerini yazıyorum:

Yurtta (110) çocuk varmış. Bunlardan (56'sı) gençlik mahkemeleri, (52'si) vasiler, (2'si) veliler tarafından buraya gönderilmiş. Çocuklar (11) kantondan gelmişler. Öğrencilerden (37'si) 1956 yılı içinde müesseseden ayrılmış. Geri kalan (73) çocuğun (20'si) tarım, (9'u) bahçıvanlık, (8'i) kunduracılık, (8'i) terzilik, (14'ü) marangozluk, (14'ü) demircilik mesleklerini öğreniyorlarmış.



Neuhof'ta eğitimi zor çocuklara mahsus İsviçre Pestalozzi Yurdu'nun genel görünüşü

Yurdun bina bakımından daha mükemmel bir hale getirilmesine çalışılıyormuş. Çocukların serbest zamanlarını eğitsel çalışmalarla geçirebilmeleri için temsil, spor, sinema ve radyodan geniş ölçüde faydalanıyorlarmış.

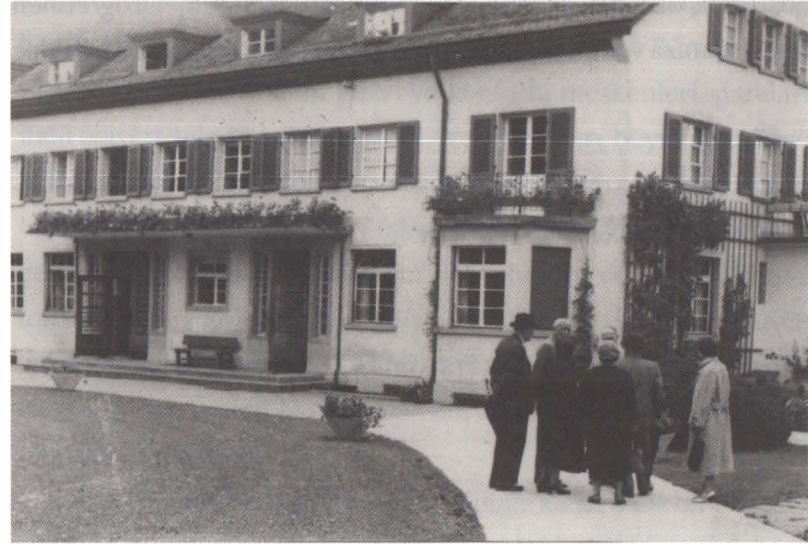
Müdürün bu izahatını dinledikten sonra çalışmalarının hangi eğitsel ilkelere dayandığını, kendilerine eğitimi zor çocukların terbiye edilmesinde önderlik eden pedagogların kimler olduğunu sordum. Genç Müdür:

- Bize yol gösteren eğitken Pestalozzi'dir. Biliyorsunuz, O, yoksul kimsesiz, dilenci çocukları toplayıp bu çiftlikte eğitmeye çalışmıştı. Topladığı çocuklar arasında bizim öğrenciler gibi eğitimi zor olanlarda vardı. O, her ne sebepten olursa olsun ruhen sarsılmış, bakılmaya muhtaç bir duruma gelmiş çocukları etkisi altında bulunduran yıkıcı kuvvetin ne olduğunu anlamış, onu yemek için savaşmış. Bu meseleye ait görüşünü bir mektubunda şöyle anlatmıştı: "Hemcinsimiz olan binlerce insanın zihin ve ahlak bakımından çöktüklerini ne kadar çok görürsem; yüksek sınıfa mensup insanların zenginliğine rağmen saadetten yoksun kaldıklarını ne kadar çok gözlersem; barış içindeki vadilerimizi sarsarak oralarda yaşayanları harp çıgıllıklarına ve ümitsizliğin vadilerimizi sarsarak oralarda yaşayanları harp çıgıllıklarına ve ümitsizliğin acılarına boğan depremin ana kaynağını ne kadar çok incelersem; sefaletin ve ona benzeyen sayılamayacak derecede çok başka düşkünlüklerin gerçek sebebi, insanın tabiatında mevcut düşük eğilimlerin onun asil duygularına ve kalbinin iyi isteklerine üstün geldiği hakkındaki inancım o kadar çok kuvvetlenmektedir."

Pestalozzi'nin devrinden beri bu konu üzerinde çok çalışılmıştır. Fakat onun görüşüne ve tavsiyelerine fazla bir şey eklenmemiştir dersem pek ileri gitmiş sayılmayacağımı tahmin ediyorum. Pestalozzi'nin o zaman tavsiye ettiği eğitim ilkesi **kafa, kalp ve el** eğitimine aynı değeri vermektir. Bu temel ilkeyi burada uygulamaya çalışıyoruz. Onu gerçekleştirmenin ilk şartı, yurdu her bakımdan bir **aile yuvası** haline getirmek, çocukları bu sıcak yuvanın nimet-

lerine kavuşturarak onların asil duygularını sapıcı eğilimlerine üstün getirmenin yollarını bulmaktadır. Biz de bunu yapmaya çalışıyoruz, dedi.

Gerçekten güzel bir çiftlik, iyi bir aile yuvası haline getirilmiş olan “İsviçre Pestalozzi Yurdu” bağrına bastığı bahtsız çocukları eğitirken onlara hayatın acılarını hissettirmeden kendilerini yurttaş olarak yetiştirmeye çalışıyor.



Neuhof'daki eğitimi zor çocuklara mahsus İsviçre Pestalozzi Yurdu'nu gezerken

Pestalozzi'nin “Lienhardt u. Gertrud” adlı ünlü kitabında karakteri belirtilen ideal kadın tipinin bir örneği gibi görünen, müdürün genç eşine büyük şehirlerdeki konfordan mahrum olan bu çiftlikte yaşamaktan sıkılıp sıkılmadığını sordum. Kocasının yüzüne bakıp gülümsedikten sonra:

- Ev işlerinden, küçük çocuklarıma bakmaktan can sıkıntısına vakit kalmıyor, dedi. Dostum Rufer:

- Evini bu kadar güzel bir şekilde tertipleyen, birkaç çocuğa kavuşan bir bayan, aile saadetine yarattığı haz içinde sıkılmaya nasıl vakit bulabilir? Hem her şeyi en ince teferruatına kadar düşünen müdür, eşinin böyle bir duruma düşmemesi için de çareler buluyorlardır, dedi.

Müdüre ve eşine teşekkür ederek çay sofrasından kalktık. Yurdun bahçesinde bizimle beraber buraya kadar gelmiş, Bern’de bulunduğumuz günlerde bize karşı konukseverliğin en güzel örneklerini göstermiş olan pek değerli dostum Rufer’e, eşine, emekli öğretmen arkadaşımıza veda ederek **Zürich**’e gitmek üzere onlardan ayrıldık.

Zürich'te Pestalozzianum

400.000 Nüfuslu Zürich, İsviçre'nin büyük şehirlerinden biridir... Ziyaretçiler, Zürich'in her bakımdan dünyanın en güzel şehri olduğunu söylerler. Zürihliler gelince, onlar bu şehrin dünyada en küçük büyük şehir mi yoksa en büyük küçük şehir mi olduğuna dair henüz kesin bir hüküm vermemişlerdir. Gerçekten Zürich büyük ticaret evleri, fabrikaları, güzel ve konforlu meskenleri, parkları, ünlü üniversiteleri ve okulları, müzeleri, bankaları, büyük ve tarihsel kiliseleri, heykelleri, otelleri ve lokantaları ile tam anlamında canlı, hareketli büyük bir şehirdir; fakat dans edilen gece kahvelerinin geç saatlere kadar açık bulundurulmasına izin verilmemesi, bazı lokantalarda alkollü içkilere müsaade edilmemesi... gibi olaylar bakımından da tipik küçük şehir sayılabilir. Buna karşılık mesela Genf'te yasak edilen bazı filmler Zürich'te sansür edilmeden sinemalarda gösterilir.

Zürich önemli bir ticaret merkezi olduğu kadar canlı bir endüstri şehridir. Büyük fabrikalar, atölyeler ve işletmeler burayı işçilerin biriktiği bir şehir haline getirmiş ise de Avrupa'nın başka endüstri şehirlerinde olduğu gibi burada kışla biçiminde işçi meskenlerine, her tarafını kömür tozu veya dumanı kaplamış semtlere rastlanmaz. Fabrikalar yeşil parkların arasında, işçi evleri bol hava ve güneş ışığı alan yerlerde, bahçeler içindedir. Şehrin imar planına endüstri semtleriyle meskenlerin bulundukları mahalleleri birbirinden ayırmaya dikkat edilmez, hele arsa veya kiralık ev işinin bir spekülasyon konusu haline getirilmemesi için sıkı tedbir alınmıştır.

Bu zihniyetle hareket edildiği, ilgililerin hepsi bu türlü tedbirlere aykırı yollara sapmadıkları için şehrin her tarafı bahçeli güzel evlerle, en modern okul yapılarıyla süslenmiştir. Eski şehrin dar sokaklarındaki meskenleri sağlık şartlarına uygun, şehrin güzelliğini bozmayacak bir duruma getirmek için de planlı hareket edilerek büyük gayretler gösterilmiş, böylece Zürich'in imar ve inşaat problemleri maksada en uygun bir şekilde çözümlenmiştir. Ünlü pedagog ve eğitim reformcusu **Johann Heinrich Pestalozzi** bugün dünyanın en güzel şehri haline getirilmiş olan Zürich'te doğmuştur. Onun çocukluk ve gençlik yıllarında baba yurdu olan bu şehirde fikir hayatı pek canlı imiş. XVIII. Yüzyılın tanınmış fikir adamları ile, sanatçıları sık sık Zürich'e gelirlermiş. Bunlar sayesinde şehirde devrimci rüzgarlar esermiş. Toplumsal hayata yeni bir düzen vermenin çareleri düşünülür, geçmiş devirlerin cumhuriyetleri örnek olarak söz konusu edilir, bu arada yeni nesillerin sürüp gelmekte olanlardan daha başka eğitim ilkelerine göre yetiştirilmeleri gerektiği ortaya atılarak bu nokta üstünde önemle durulurmuş. Hele tarım alanındaki çalışmaları yeni esaslara göre düzenleyerek halkı zenginleştirmek suretiyle refaha kavuşturmak çekici bir mesele olarak zihinleri kurcalar, pek önemli vatan vazifesi sayılmış.

Genç Pestalozzi böyle bir çevrenin içinde beslenerek Neuhoft çiftliğini kurmaya, oraya toplayacağı yoksul çocuklara bahçe ve tarla işlerini, dokumacılığı öğreterek onları eğitmeye; böylece örnek bir eğitim yurdu yaratmaya karar vererek hayata atılmış, bir ömür boyunca bu ülkünün peşinden koşmuştur.

Kadirbilir hemşehrileri bugünkü Zürich'liler O'nu anmak ve herkese hatırlatmak için Pestalozzi'nin heykeliyle şehri süslemişler. Büyük eğiktin, yalınayak, pantolonunun paçaları yırtık melek yüzlü bir çocuğu elinden ve omzundan tutarak kanatlarının altına almış,

bütün dikkatini çocuğun üstüne toplamış durumda gösterilmektedir bu heykelde.

Zürih'te **Pestalozzianum** adlı bir kurum vardır. Burası yüksek ve kalın taş duvarla saralı bir küçük bahçenin içinde konak biçiminde eski bir yapıdır. Sokak kapısından içeri girilince sağ tarafta bir çeşme vardır. Bir avludan geçilerek binaya girilmektedir. Binanın alt katında zengin bir pedagoji kitaplığı, üst katında da Zürih Öğretmenler Derneğinin büroları bulunmaktadır.

Pestalozzianum'un görevi, öğretmenleri iş başında bulundukları sırada konferanslar, kongreler, sergiler, kitaplıklar, geziler, sine- ma ve radyo... gibi vasıtalarla yetiştirmek; onlara yeni pedagoji akımlarını tanıtmak; eğitsel çalışmalara kılavuzluk etmek; eğitim meselelerinde ilgilileri aydınlatmaya çalışmaktır.

Ziyaret etmek istediğim **Pestalozzi Çocuklar Köyü** hakkında bilgi edinmek üzere bu kuruma başvurdum. İlgililerden bir meslektaş, dileğimi iyi karşılayarak beni kitaplığın küçük bir salonuna götürdü. **Trogen**'deki Pestalozzi Çocuklar Köyü'ne ait neşriyatı oturduğumuz masanın üstüne yığı, onlara başvurarak tazeledikten sonra:

- İkinci Dünya Savaşı yüzünden kimsesiz kalmış bakılmaya muhtaç çocuklar için bir köy kurmak teklifi, ilk defa İsviçre'de yayınlanan "**Du**" adlı dergide çıkan bir yazı ile ortaya atılmıştır. Bu yazıyı okudunuz mu? dedi.

Bu yazının özetini okuduğumu, aslını henüz görmediğimi söyledim.

-Tamam. Konuşmamamızın temeli atılmış demektir. Yazının aslını size **Trogen**'de verirler. Şimde 1944 yılında yayınlanan "**Bakımsız, kederli çocuklar için bir köy**" başlıklı bu yazının metnini okuyarak konuşmaya başlamamızı teklif ediyorum. Böyle hareket edersek meseleyi kökünden kavramış, Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün yaratılmasına sebep olan ülküyü anlamış oluruz, dedi. Beraber okuduğumuz yazının en önemli noktaları şunlardır:

Yapacağımız teklife dostça ilgi göstereceklerin çıkacağını ve onun bu gibileri duygulandıracağını sanıyoruz. Askerlere mahsus, içinde barınılabilecek barakalar memleketin her tarafından dar-madağınık bir halde göze çarpmaktadır. İklim bakımından sağlık şartlarına en uygun bir yere bunları toplayıp devlet eliyle bir köy kurulamaz mı? Kalbi ve gözleri dünyaya kapalı olmayan, pratik kabiliyete sahip bir mimar, bu işin teknik bakamından zor olmadığını sanıyor. Köyün kurulacağı yeri tayin etmek meselesi de pek sıkıntılı olmasa gerektir. Bu tasarı gerçekleştirildiği takdirde yeni kurulacak köye savaş yüzünden ölümle karşı karşıya gelmiş, kimsesiz kalmış, bakılmaya muhtaç, hastalıklı veya sakat çocuklardan (8.000'i) alınabilir. Çocuklar bu köyde onları seven, aynı zamanda dünyamızın bütün problemlerine karşı gözleri kapalı olmayan yetişkin insanlarla beraber yaşarlar. Tıpkı **“Kır Eğitim Yurtları”**nda uygulandığı gibi aşağı yukarı (20) çocuk bir araya getirilerek onlara babalık edecek bir eğiticinin başkanlığında çok nüfuslu bir ailenin hayatına benzeyen bir yaşayışa kavuşturulur. Hiç şüphesiz anne görevini omuzlayacak kadın yardımcılara da ihtiyaç hasıl olacaktır, fakat onları kolayca bulmak mümkün olabileceğine inanabiliriz. Böyle hayırlı bir için Amerikan yardımına da güvenilebilir. Plan ne kadar geniş bir görüşle, ne kadar açık bir kalple ve ne derece iyi hesaplanarak ortaya serilirse o derece bol yardımlarla, o derece sıcak kalple karşılanacaktır. Bu köye çocuklar da istekle geleceklerdir. Onlara burada her türlü yardımlar yapılır; çocuklar giydirilir, temiz ve rahat yataklarda yatırılır; her biri kendi odasına ve eşyalarına kavuşur. Okula giderler, beraber oynarlar. Burada çocukların ruh ve bedenlerinin gelişmesini sağlayacak en iye ve sağlam metotlar uygulanır. Bunlara kavuşan yavrular yeniden hayattan zevk almaya başlarlar. Belki hepsi biraz daha fazla rahat uyumak ve gülmek

imkanlarına kavuşurlar. Artık onlar bir arada olacaklardır; örse-
lenmeyeceklerdir; kederlerini tahrik edici pek az olaylar bir tarafa
bırakılacak olur güven altında bulunacaklardır; kendilerini masallarda
olduğu gibi kederli, dertli hissetmeyeceklerdir. İlerde tekrar hayata
atılıp sert, üzücü olaylarla karşılaşacak olan bu zavallılar, içinde
yaşacakları köy sayesinde acılarla dolu bir hayatı onlara yaşatacak
üvey ana ve babaların ellerine düşmeyeceklerdir. Çocuklar için
kurulacak köyde gelecek devrin ideolojilerini inceleyen araştırmacı
bilginler, pedagoglar, toplum bilimciler, çocuk psikologları kendi-
lerine geniş bir çalışma alanı bulurlar ve başka ülkelerde kurulmuş
benzeri kurumlarla temasa geçerek iş birliği yapabilirler...Böylece
çocuklar da iyi şeyler yanabilecek bir duruma gelmiş olurlar. Şunu
da hatırlamalıyız ki çocuklara dair bilgilerimiz pek kıttır. Böyle köy
tipindeki bir eğitim kurumunda çocuklar, araştırmaları hem çok
tahrik ederler, hem de verimli kılarlar. Şunu da unutmamak gerekir
ki çocuklar, ister istemez yetişkinlerin dünyasında yaşayacaklar,
milyonlarca insanın hayatına mal olan belli ideolojilerin ve yeni
“kültür”ün yarattığı dünyanın içine gireceklerdir. Acunun gerçek
nizamını kavrayabilen bir kimse, “ilerlemenin serabını” ve “bilginin
Allahlaştırılmasını” yok edecek imkanları ciddi bir şekilde arar. O,
sevgiyle beslenmiş araştırmacının veya araştırmacı sevginin sürekli
olarak zararsız bir hale getirilmesini sağlayabilir. Araştırmacının
sonucu olarak meydana getirilenlerden olağan üstü bir inanç or-
taya çıkabilir. Bunlar ve felakete kendini kaptırmış olan modern
sosyal düzenimiz, her şeyden önce şunu göstermektedir ki tarihsel
bilgilerimiz bu düzeni yeniden kurmaya yetmemektedir; ayrıca şu
da unutulmamalıdır ki gerçek teorileri pratik olarak uygulamak da
mümkün olamamaktadır. Röntgen ışınlarını bulmuş, A vitaminini
sentetize etmiş ve insanlığa Gibazol’u armağan etmiş olan zihniyet

şüphesiz henüz imkanlarının sonuna erişmemiştir. Ve bu zihniyet kara yüzlü iftiracıların karşısına dikilerek git gide daha çok hayatın türlü alanlarında gücünü duyuracak, onun özüne ve sosyal yönlerine dönerek sessizce ışığını, yardımını gösterecektir. Çocuk için, olmakta olan her şey bir bilmece ve şaşılacak, hayretle karşılanacak bir nesnedir. Çocuklar hakimane davranamazlar, onlara göre her hangi bir şeyin dünya ile ilgili anlamı, sırık fasulyelerinin görünüşü gibi belirli değildir. Çocuk, taze hayatın harika çeşmelerinin başında diz çöker ve kendisine fısıldayarak söyleneni dikkatle dinler. Çocuğun kültürümüze değil, kültürümüzün çocuğa uyması gerekir. Edepli davranılarak yaratılan terör, çocukların ilahi sorunlarını açıklamalarına müsaade etmemekte; zavallılığın, ruhsuzluğun bir sonucu olarak sorulara cevap vermekten onları alıkoymaktadır. Yetişkinlerin dünyası ile çocukların dünyası arasında marazı bir açıklık vardır. İçimizde göksel bir dünya yaratabilsek çocukların öğretmenini geçinen bizler, onların öğrencileri olmamız gerektiğini anlarız. Çocuklar dünyaya hükmetmemeli, ev hayatında otoriteyi ellerine almamalıdır; fakat bizler onların taşkın canlılıklarını korumalı ve bunun bizim dünyamıza etki yapmasını sağlamalıyız. Çocuklar için bütün acun derin bir soru konusudur. Onlar, kökleri derinlere inen soruları sormadan duramazlar. Yetişkinlerin her hangi bir mesele hakkındaki hükümleri kendilerini pek sanamayabilir, fakat çocuklar böyle bir durumla karşılaşınca onu yok edinceye kadar savaşırlar...Kant, **“Dünya henüz gençtir. İnsanoğlu istek ve kararlarına erişecektir”** dedi. Bir Hint atalar sözüne göre de **“Henüz aydınlatılmamış pek çok sabahların kırmızılıkları vardır.”** Biz eşyaya, onun düzenine yönelerek bunların sırlarını, zihnin ve kalbin düzenini öğrenmek zorundayız. Çocukların yaşayabilecekleri yeni bir dünya kuralım. O zaman tekrar onlarla beraber öğrenmek

imkanlarına kavuşuruz; zaten bütün hayat bitip tükenmek bilmeyen bir okuldur. Bütün zorluklarla, felce uğraticı kavgalara rağmen şu inanç sayesinde ürkekliği, yorgunluğu yenebiliriz: **“Hayata onu severek saygıyla bağlanmak.”**

Bu yazı okunduktan sonra bana izahat veren meslektaş sözlere şöyle devam etti:

- **“Du”** adlı dergide yayınlanan bu makale her tarafta iyi karşılandı. Basın ve radyo bu konu ile ilgili yayınlara başladı. Her taraftan yardım teklifleri yapıldı. Kimsesiz çocuklar için bir köy kurmak meselesi, milletin kalbini titretmiş ve onun muhayyilesini, yaratıcı gücünü hareke geçirmişti... Gazetelerden biri **“Çocuklar için köy kurmaya elverişli bir vadi armağan edelim.”** diye yazmıştı; gerçekten yer vermek isteyenler, evini bu işe tahsis etmeyi telif edenler belirmişti. Maria Montessori, A. Ferriere, C. Washburne, J. Sauwerys... gibi tanınmış eğiktenler projeyi kabul ve tasdik etmişlerdi. Bu köyün, orada yetiştirilecek çocuklar tarafından kurulabileceğini ve böyle yapılması gerektiğini söyleyenler ortaya çıkmıştı, dedi. Kendisine:

-Sözlerinize bakılırsa İsviçre’de böyle ideal bir iş için zeminin pek elverişli olduğu anlaşıyor. Bunu sebebini söyleyebilir misiniz? dedim. Meslektaşım biraz düşündükten, önündeki kitaplara göz attıktan sonra:

- Evet, Pestalozzi devrinden beri bu konu çok işlenmiştir. İsviçreli çocukların bakımı, eğitilmeleri bahis konusu olunca hemen harekete geçerler, her türlü fedakarlığı göze alırlar. Bu işte de öyle davrandılar dersem gerçeğin bir cephesini açıklamış olurum. Çocuklar Köyü, milletin kalbinden gelen sevgi ve onun koruyucu gücü sayesinde kurulmuştur. En son çivi veya tahtaya kadar her şeyi, bu ülkeye gönüllü olarak bağlananlar armağan etmişlerdir. Kurum, bugün de onu seven dostlarının gönül rızasıyla bağışladık-

ları paralarla idare edilmektedir. Onun için bazen bu köyün kimin malı olduğu hukuki bir soru olarak ortaya atılır. Kuruculardan biri böyle bir sorunun en iyi ve kesin cevabı şu olsa gerektir, diyor:

Pestalozzi Çocuklar Köyünü sevenlerin malı.

Gayet ölçülü konuşan meslektaş bunları söyledikten sonra bir müddet düşündü. O'nu tekrar konuşturmak için:

- Biraz önce İsviçrelilerin fedakarlıklarını söylerken gerçeğin bir cephesini ifade etmiş olurum, dediniz. Diğer cephesini de anlatmanızı rica edeceğim, dedim. Arkadaş gülümsedi ve sözlerine şöyle devam etti:

- Köyün kurulması için harekete geçildikten sonra çetin engellerle dolu yolları aşmak icap etmiştir. İnsanlar iyi ve güzel şeylerden hoşlanırlar; fakat fedakarlığa sıra gelince bu kelimeyi sevmeyenler derhal kendilerini belli ederler. 1944 yılında teklifi kabul edenlerle ilk toplantı yapıldığı zaman bu nokta bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmıştır. İşte bu ilk toplantıda (8.000) çocuk için bir köy kurulmasına hemen başlamayı teklif edenlerle dolambaçlı yollardan giderek projeye çelmek takmak isteyenle karşı karşıya gelivermişlerdir. Ondan sonra tartışmalar, ara bulma teşebbüsleri, ortalama hal çareleri göstermeler... birbirini kovalamıştır. Birbiri arkasına sonuç elde edilemeyen oturumlar yapılmıştır. Bu sırada uzmanlardan bu işte çalışmaya hazır olduklarını söyleyenler, rutine boyun eğenler, tecrübelerine güvenenler, Bern hükümetinin zihniyetini bilenler ortaya çıkmışlardır.

İşe “**aşağıdan başlanması**” gerektiğini söyleyenlerle “**yukardan başlanması**” zaruri olduğunu ileri sürenler olmuş, kısacası ilk toplantıya katılanlar kendi ellerini kendileri bağlayarak dağılmışlardır.

1944 yılının Ekim ayında Bern'e ilk rapor sunulmuş; tasarlanan (2.000) çocuklu köyün (10.000.000) franga (bizim paramızla

27.000.000 lira) çıkacağı belirtilerek bu ödenek devletten istenmiştir. Bu dilek ilgililer tarafından kesin olarak reddedilince aldanış bütün çıplaklığı ile meydana çıkmıştır. Birbiri arkasına türlü makamlara, dilekçeler verilmiş, hiç birine müspet bir cevap alınamamıştır.

Bu durum karşısında 15 Ocak 1945 tarihinde **“Pestalozzi Çocuklar Köyü Derneği”**nin kurulmasına girişilmiştir. Sırası gelmişken şu noktayı bilhassa belirtmek isterim. Zamanımızda bir işte başarı kazanmanın ilk şartı yapılacak işle ilgili teşkilatı kurmaktır. Bireylerin kendi başlarına büyük işler görmeleri mümkün değildir, dedi. Kendisine:

-Şu halde bahis konusu olan köy, onu kurmak amacıyla meydana getirilen dernek tarafından yaratılmış demektir, dedim. Meslektaşım biraz düşündükten sonra:

- Evet dernek kurulduktan sonra Çocuklar Köyü ile ilgili işleri yürütmek görevini teşkilat üzerine almıştır. Dernek imkanlar araştırmış, durmadan çalışmış, asla yüz geri etmemek cesaretini üyelerine telkin etmiş, türlü yollardan hem resmi makamlara başvurmuş, hem de başka çareler bulmak için zihinlerin işletilmesini sağlamıştır. Bu türlü çalışmalara rağmen dileğin İsviçre hükümetince yine kabul edilmediği **“Bazler Nationalzeitung”** adlı gazetenin 7 Haziran 1945 tarihli sayısında açıklanmıştır.

Bu durum karşısında St. Gallen'in ülkücü gençlerinden biri **“Hükümetin Çocuklar Köyüne ait dilekleri ret ettiğini duydum. Bunun hiç önemi yoktur. Biz gençler bir köyü kendimiz kurabiliriz.”** Diyerek ortaya fırlamış ve bu fikre taraftar olanların temsilciliğini yapmıştır. Böylece devletten gelen ret, öteki gençlerin benimsemediği kabul fikri olmak üzere iki ayrı görüş tekrar karşılanmıştır. Bu arada İsviçrelilerin bakılmaya muhtaç çocukları açlığın perçesine bırakmayacakları fikri kuvvetlenmiştir. Tartışmalar bu şekilde sürüp

giderken “Çocuklar Köyü Derneği”ni dağıtmayı teklif edenlerle de karşılaşmış, fakat buna istinasız bütün üyeler yanaşmamışlardır.

O sırada köyün kuruluşuna durup dinlenmeden yardım etmiş olan bayan eğitken ve yazar **E. Rotten**, ilgililere Pestalozzi’nin şu sözlerini hatırlatmıştır:

“Şimdi pek zayıf bir kömür parçasını ıslak, nemli samanın üstüne koyarak yakmaya uğraştığımı anlıyor, ateşin tutuşmadığını görüyorum. Fakat bir rüzgarın esmeye başladığını seziyorum. Bu rüzgar kömürün üstüne doğru esmeye başlayınca ıslak samanı yavaş yavaş kurutacak, kömürü tutuşturup ateşi harekete getirecektir.

Zürich’li sanatçılar, çocuklar köyünün kuruluşuna yardımcı ellerini uzattıkları zaman ilgililer bu davranışı Pestalozzi’nin işaret ettiği rüzgara benzetmişlerdir.

Geriletici, ümit kırıcı hareketler ülküyü candan benimseyenlerin cesaretlerini arttırdı. İradelerini kuvvetlendirdi. Böylece işe “aşağıdan başlamak” fikri üstün geldi. Gönüllülerin çimento, tuğla, kiremit, çivi, tahta... gibi malzemeyi getirip koymaya, kafesleri yapar gibi köyün binalarını yapmaya koyulmaları ülkücüleri hareke geçirmeye yetmiştir. Gençler bir defa bu türlü ülküleri benimsediler mi onların isteklerini hiçbir kuvvet durduramaz. St. Gallen’li, İsviçreli gençler dünya çocuklarıyla el ele vererek Pestalozzi Çocuklar Köyü’nü yaratmışlardır, dedi.

Meslektaşımın bu sözlerini dinlerken bizim köy enstitülerini kurmak için ıssız Anadolu bozkırlarında ülkücü öğretmenlerle köy çocuklarının arılar gibi çalıştıkları gözlerimin önüne geldi. İsviçreli meslektaşma kısaca enstitülerin destanını anlattım. O, beni dinledikten sonra yerinden kalktı kitaplığın rafından yeni çıkmış olan üç ciltlik büyük “İsviçre Pedagoji Ansiklopedisi”ni indirdi. Bana dönerek:

- Sizin köy enstitülerine dair bu ansiklopediye yazılan satırlar gözüme ilişmişti, fakat onlara ait yazıları okumamıştım; ilk fırsatta okuyayım, dedi. Ve ansiklopediyi benim önüme koydu.

Dünya çapında önem taşıyan bu değerli eserde, cehalete karşı ilköğretim seferberliği açmış milletler arasında bizim de bulunduğumuzu, bilgisizliği yok etme savaşına katılan eğitmen ve öğretmenlerle köy öğretmenlerini yetiştirmek amacıyla enstitü mensuplarının nasıl çalıştıklarını anlatan satırları okudum. Bu bilim anıtında yer almış satırlar köy enstitülerinin yaratılmasına katılanlar için hayat boyunca övünülecek anlamdadır.

İsviçreli meslektaş ilköğretim seferberliğine katılan fedakar köylülerimize ait bazı hatıralarımı anlattım. O, bunları dikkatle dinledikten sonra Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün kuruluşuna İsviçre köylülerinin de nasıl katıldıklarını anlatmaya başladı:

- Şimdiye kadar konuştuğumuz olaylar Trogen köyünün papazı J. Böni'yi harekete geçirmeye yetti; Appenzellen Milli Eğitim Müdürlüğü de bu işe katıldı ve kurulacak çocuklar köyünün yeri olarak **Görbis** dağının eteği seçildi. Trogen köyünün "Köy Kurulu" olağanüstü bir toplantı yaparak henüz bir ütopye etkisi yapmakta olan çocuklar köyü projesini çoğunlukla kabul etti. Ondan sonra işler birbirini kovaladı. 28 Nisan 1946 tarihinde yeniden dünya barışına kavuşmanın anlamına uygun olarak korkunç savaşın yetim bıraktığı çocuklara mahsus köyün ilk taşı temele kondu.

Edipler, şairler, fikir adamları bu başarıyı alkışlayarak yazılar yazdılar, mimarlar yapımlarına katıldılar, duvarcılar duvarları örmeye koyuldular. Törenlerin en güzeli yapıldı. İsviçre bayrağı ile diğer milletlerin bayrakları iş birliğinin bir sembolü olarak Trogen köyünün kıyısında yaratılan "Pestalozzi Çocuklar Köyü"nün üstünde dalgalanmaya başladı.

Köyün kuruluş hikayesi budur aziz meslektaşım; dünyada böyle köylerin çoğalmasını dileyelim, dedi. Kendisine teşekkür ederek Pestalozzianum'dan ayrıldım. Yarın Trogen'e giderek köyü ziyaret edeceğiz.

Pestalozzi Çocuklar Köyü Yolunda

Trogen'e gitmek üzere Zürih'ten ayrıldık. Otomobille Zürih gölünün güney kıyısını takip ederek doğuya doğru ilerliyoruz. Zürih gölünün uzunluğu 44, en geniş yeri de 5 kilometre kadardır. Gölün kıyıları tatlı meyillerle yükselen tepeler ve dağlarla sarılıdır. Bunlarla kıyı arasında kalan ve dar bir şeridi andıran arazi güzel villalar, çiçeklerle bezenmiş köylerle kaplıdır. Güney kıyıdaki dik yamaçlı, ormanlarla örtülü dağların arkasında Alplerin karla örtülü tepeleri görünür.



Yazar, yolda bir ilkokulun öğrencileriyle konuşurken

Gölün kuzey kıyısındaki Kücnacht ve Meilen adlı köylerin güzellikleri dillere destan olmuştur. 1853 yılının kış aylarında Meilen yakınında gölün suları görülmemiş bir şekilde alçaldığı zaman

arkeologlar faaliyete geçerek burada tarihten önceki devirlere ait bir iskan alanının ilk izlerini bulmuşlar; kazıklar üzerinde yapılmış evlerde oturmuş olan ilk insanların hayatını aydınlatıcı belgeleri meydana çıkarmışlardır. Bu alan şimdi yine suların altında kalmıştır. Fakat meraklı bir arkeolog, Wetzikon'da kendi evini kazıklar üzerine yaptırmış ve böylece ziyaretçilere tarihten önceki ikametgahların bir örneğini göstermek istemiştir.

Zürih Gölünün bizim takip ettiğimiz güney kıyısından doğuya doğru ilerlerken sık sık iskelelere, fabrikalara, güzel bahçeler içinde kurulmuş köşklere, balkonları ve pencereleri saksı çiçekleriyle süslenmiş işçi evlerine rastlanmaktadır. Yolun iki yanı da aralıksız, sürüp giden bu türlü yapılarla kaplı olduğu için şehirden çok uzaklaşıldığı halde insan kendisini Zürih'in kenar mahallerinde sanıyor. **Kilberg, Rüschikon, Thawill, Hargen** adlı varlıklı köyleri geçtikten sonra **Wadenswill** kasabasına geldik. Burası (15.000) nüfuslu, ipek ve yün sanayinde ün kazanmış; meyve ve şaraplık üzüm yetiştiren bir kasaba. Pestalozzi'nin annesi buranın ileri gelen ailelerinden Hotz'in kızı imiş. Babası öldükten sonra dul kalan annesi O'nu ailelerinden Hotz'in kızı imiş. Babası öldükten sonra dul kalan annesi O'nu sık sık Wadenswil'de oturan büyük babasının yanına getirirmiş. Annesi de öldükten sonra buralardaki akrabaları daha sıkı bir ilgi göstermişler, yetişip iş güç sahibi olması, hatta evlenmesi için yardım etmişler. Bilhassa yeğeni doktor **Yohannes Hotz** ile Pestalozzi'nin arası pek iyi imiş. Doktor bu çevrede ve Schwyz kantonuna bağlı köylerdeki hastalarına giderken Pestalozzi'yi de yanına almış. O, bu geziler sırasında memleketi ve halkı yakından tanımak fırsatına kavuşmuş. Hele Höngg kilisesinin papazı olan büyük babasının yanında kaldığı gençlik yıllarında **iyi kalpli rahiplerin köylülere nasıl yardım ettiklerini, yoksul çocukların zor ve ağır işleri nasıl**

çalıştırıldığını, çocuk sürülerinin nasıl dilencilik yaptıklarını, bunları sınır dışına atmak için atlı bekçilerin çocuklara karşı nasıl kötü davrandıklarını görmüş. Bu izlenimlerin, tutacağı yolu tayin hususunda Pestalozzi'ye etki yapmış oldukları bir gerçektir.

Gölün kıyısındaki **Lachen** köyünden sonra yol kıyıdan ayrılıyor. Burada uçak alanı var.

Ortalık kararmaya, yağmur yağmaya başladığı için yolun üzerindeki küçük **Buttikon** köyünü geçer geçmez rastladığımız “Tranbe” adlı köy otelinin önünde durduk; geceyi bu çok güzel konforlu otelde geçirdik. Otel binası, İsviçre'nin dağlık bölgelerindeki köy evleri biçiminde yeni yapılmış modern bir yapı. Alt katında mutfak, lokanta, toplantı ve dans salonu, misafirlere mahsus yemek odası var. Bunların hepsi çok güzel mobilyalarla donatılmış. Üst katta yatak odaları, bunların önünde vadiye ve dağlara bakan geniş bir balkon uzanmakta... Balkonun parmaklıklarının üstü fevkalade güzel, renk renk saksı çiçekleriyle süslenmiş. Yatak odalarının hepsinde lavabolar ve basınçlı akarsu var. Ayrıca banyo kabineleri de mevcut. Otelin her tarafı bol elektrik ışığıyla aydınlatılmış. Yanı bakışnad otomobilli yolcular için garajlar da yapılmış. Otelin telefonu ile her zaman, her yerle konuşulabiliyor. Başka köylerde olduğu gibi bu oteli de kadınlar işletiyorlar. Misafirlerin rahat etmeleri için her şey sağlanmış; ilgililer hizmetlerini kusursuz yapıyorlar.

Yemekler temiz ve nefis bir şekilde hazırlanıp getiriliyor. Müşterilere karşı güler yüz gösteriliyor. Otelin lokantasında her çeşit içkiler, yemekler ve sigaralar, mektup zarf ve kağıtları, posta kartları ve pulları bulunuyor. Temiz, bembeyaz örtülü masalardan birinin başına yerleşip akşam yemeği yedik. Yemekten sonra gazete ve dergileri gözden geçirdik.

Müşterilerin yemek yemeleri sona erince oteli işleten bayanlardan kimi mutfaktan çıkararak, kimi tezgahın başından ayrılarak bir masanın etrafına toplanıp akşam yemeği yemeğe başladılar, şaraplarını içtiler, neş'elendiler, radyoyu açarak klasik müzik parçalarını ve halk türkülerini dinlediler. Bu sırada kocaları veya yetişkin oğulları işten dönerek onlara katıldılar. Köyden birkaç misafirleri geldi, onlarla konuşmaya, şakalaşmaya başladılar. Sabahın erken saatinden akşamın geç vaktine kadar süren dikkatli çalışmanın yorgunluğunu unutturacak kahkahalar attılar, eğlendiler, coştular; kimseyi rahatsız etmemeye dikkat ettiler.



14 yaşındaki Anna, kararlı bir terzi gibi perde dikiyor

Bu tablo karşısında geri memleketlerin şehir ve kasabalarındaki otellerin sefaleti, kasvetli yatak odaları, kirli ayakyolları; bunları işletenlerin müşterilere nasıl davrandıkları, müşterilerin yok yere birbirlerini nasıl rahatsız ettikleri... aklıma geldi; her şeyin temeli bilgi olduğu hakkındaki inancım kuvvetlendi.

Sabah erken kalkmıştım. Otelin lokantasına indiğim zaman misafirlere mahsus yemek odasında bizim kahvaltı masamızın hazır olduğunu söylediler. Otelin türlü hizmetlerini gören kadınların hepsi işlerinin başında idiler. Telaşlı telaşlı temizlik işleri görüyorlar, kalabalık bir müşteri kümesi için hazırlık yapıyorlardı. Halbuki otel تنها idi. Aradan yarım saat kadar bir zaman geçince otelin önünde büyük bir turist otobüsünün durduğunu gördüm. Otobüsün üstünde “Washington-Roma” yazılı idi. Amerikalı kadın erkek turistler arabadan inmeye başladılar. Gürültücü bir katile kahkahalar atarak otelin lokantasına daldı. Turistler tezgahın başına toplandılar. Her biri çayını veya kahvesini, çöreğini veya pastasını eline alıp masaların başına dağıldılar. Bu iş tamamlanınca onlara hizmet eden garson kız tezgahın başından ayrılıp salonun bir köşesindeki piyanonun yanına doğru ilerledi. Bu sırada otelin sahibi olan erkek de ortaya çıktı, kıza doğru yaklaştı, piyanonun yanında duran akordeonu alıp çalmaya başladı. Beyaz önlüklü genç kız halk türküleri söyleyerek ona katıldı. Kahvaltı etmekle meşgul Amerikalı turistler gürültüyü keserek müziğe kulak verdiler. Kız halk türkülerinden sonra iki şiir okudu, sonra piyanonun başına geçerek birkaç parça çaldı. Turistler, otelin bizim gibi misafirleri bu sabah ziyafetine bayıldık. Hünerli kızı tekrar tekrar alkışladık. Turistlerin her biri kendi hesabını ödedi. Yine geldikleri gibi gürültü patırtı içinde otobüse binip yollarına devam ettiler.

Biz de kahvaltımızı tamamlayınca bu neşeli, temiz ve konforlu köy otelinden hesabımızı görerek çıktık. Ayrılırken güzel türkülerini dinlediğimiz kıza teşekkür ederek:

- Çok güzel sesiniz var. Halk türkülerini güzel söylediniz, piyanoda nefis parçalar çaldınız, sizi tebrik ederim, dedim. Kız:

- Fevkalade bir şey değil, söylediklerim ve çaldıklarım okulda öğrendiklerimden ibaret; ancak kendimizi tatmin edecek derecede. Sizi iyi yolculuk dilerim, dedi.

Ayrıldığımız otel tipindeki otellerin çoğunda başarılı bir şekilde çalışan kadınlar anne, kız, gelin, teyze, hala gibi bir ailenin bireyleridir. Bunların hepsi -çok yaşlıları müstesna- (8) yıl süreli ilkokulu bitirdikten sonra (2-3) yıl meslek okuluna devam etmiş veya sık sık meslek kurslarına katılmış bayanlardır. Eğitim idareleri, Kadınların kurdukları mesleki dernek bu türlü kurslar vasıtasıyla üyelerini sürekli olarak yetiştirmeye çalışmaktadırlar. Mesela 1931 yılında kurulmuş olan **“Bern Köy Kadınları Dernekleri Birliği”** ne (90) dernek katılmaktadır. Birliğin amacı: Köy kadınlarında meslek bilincini uyandırmak; sosyal ekonomik ve ahlaki hayat bakımlarından onların menfaatlerini korumak; kantonların alacakları kanuni tedbirler hazırlanırken kadınları rol sahibi kılmaktır. Bu amaçları gerçekleştirebilmek için Birliğin başvurduğu çareler şunlardır.

- 1- Köy kadınlarıyla ilgili meslek eğitiminin geliştirilmesine çalışmak.
- 2- Köylü genç kızların seçtikleri mesleklere bağlanmaları sağlamak.
- 3- Köylülere mahsus değerlerin korunmasına, yaygın bir hale getirilmesine uğraşmak.
- 4- Köy kadınlarını, kendi ihtiyaçlarını kendileri giderebilecek bir duruma yükseltmek.
- 5- Köy evlerinde ücretle çalışacak kadınları ilgilendiren meseleleri düzenlemek.
- 6- Başka kadın ve erkek dernekleriyle iş birliği yapmak.
- 7- Genel menfaate hizmet eden çalışmalara üyelerini iştirak ettirmek.

Köylü kadınların ve genç kızların pek çoğu bu türlü derneklerin üyeleri oldukları için hayatları boyunca yenilikleri kolayca

öğrenmek, kendilerine fayda sağlayacak hususları kavramak, iyi vatandaşlık vasıflarını kazanmak ve muhafaza etmek imkanlarına kavuşabilmektedirler.

Sadece süslenerek aylak dolaşan, kumar masasının başında vakit öldüren, evinin işleri ve çocuklarıyla ilgilenmeyen hazır yiyici kadın İsviçre’de yeri olmayan, toplum nazarında hiçbir değer taşımayan yaratıktır. Bu memlekette bizim köylerdeki gibi her kadın iş gücü veya meslek sahibidir; kendisi, ailesi ve toplum için faydalı bir vatandaşdır. Kadınlar bu meziyetlerle bezeli oldukları için ellerine aldıkları bütün işlerde başarı göstermekte, çevrelerini sevicecek bir hale getirebilmektedirler.

Zürih Gölünü solumuzda bırakarak kuzeye doğru ilerlerken zihnimden bunları geçiriyor; bozkırlardaki yabancı otlar gibi kendi hallerine terk edilmiş, ilkokullara devam etmeleri bile sağlanamamış köyle kızlarımızı ve kadınlarımızı düşünüyorum. Bu sırada her biri bir köşkü andıran güzel evlerle süslü, varlıklı köylerin, küçük kasabaların içinden geçiyorduk. Sokaklarda ter temiz giyinmiş kız erkek okula giden çocuklara, besili ineklerini çayıra veya otlığa süren köylülere rastlıyoruz. Bazı evlerin bahçelerine serilmiş kar gibi bembeyaz çamaşırlar görünüyor. Sıhhatli, yüzleri kıpkırmızı, milli kıyafetlerine bürünmüş köylü kadınlar evlerinin önünde veya pencerelerinin başında temizlik işleri görüyorlar. Temiz ve düzgün asfalt yollar, sık sık rastlanan çeşmeler, fevkalade güzel okul binaları, fabrikalar, işlikler çiçeklerle süslenmiş benzin istasyonları, bakımlı meyve bahçeleri, öbek öbek ormanlar... Yolcuların gözlerinin önüne masallardaki gibi manzaraların serilmesini sağlıyorlar. Yolumuz dağlara doğru yükseliyor, arada bir çok uzakta, arkamızda kalan Zürih Gölünü görüyoruz.

Appenzell Kantonuna ait araziye girdik. Dağlık bölgede bulunan bu kanton, eskiden dış alemde hiç bağılılığı olmayan bir yermiş. Bu

yüzden geleneklerine sımsıkı bağlı oluşu özelliğini teşkil ediyormuş. Appenzell Kantonunun başka bir özelliği de şudur: Oy vermeye yetkili olan her yıl nisan ayının son Pazar günü bulundukları köy veya mahallenin münasip bir yerinde kendiliklerinden toplanarak idare işlerini konuşup kararlar almaktadırlar. Onlar bu geleneklerine uymakla demokrasinin en köklü şeklini uygulamakta olduklarına inanmaktadırlar.

Appenzelle kontonu pek zengin bir bölgedir. Otlak ve meyve bahçeleri, ormanlar, yüksek dağlar, bunların yamaçlarına serpili dağ evleriyle, ineklerin peşinde dolaşan veya avlanan hürriyet aşığı dağ köylüleri buranın manzarasına özel bir karakter kazandırmaktadır. Burası adam başına düşen milli gelir bakımından İsviçre'nin en yüksek seviyede bulunan bir kantonudur. Burada sütçülük ve peynircilik büyük bir şevk ve istekle yapılmaktadır. İnek bu bölge köylerinde adeta kutsallaşmıştır. İlkbaharda inekler yaylaya çıkarılırken, sonbaharda otlaktan indirilirken törenler tertip edilerek süslenmektedir. En çok süt veren inekler sinema yıldızları gibi mükafat kazanmaktadır. Appenzell bölgesinin halkı, evlerinde fevkalade güzel örgü işleri yapmakta, bundan iyi gelir sağlamaktadır.

Toplumbilimciler, dağların eğitici gücüne dikkati çekerek "onlar insanlığın büyük mürebbileridir. Dağlar kültür tarlası, kültür ambarıdır; insanları birbirinden ayırırlar, birbirleriyle birleştirirler, bir ana gibi korurlar; fakat sertleştirirler, karakter sahibi yaparlar. Dağlı insan hürriyeti sever, onun uğrunda savaşı, bulunduğu çevreye kök salar, gök kubbesinin altında serbest yaşamak ister" derler.

İsviçre'nin birçok kantonlara bölünüşünde, halkın kendi kantonunun geleneklerine sımsıkı bağlanışında, her kantonun kendine mahsus serbestlikleri koruyuşunda dağların etkisi bulunduğunu söyleyenler de vardır. Dağlık bölgede çalışan İsviçreli bir öğretmenenden de şunları dinledim:

“Dağlar, onların üstünde yaşayan insanların inançlarını zenginleştirir, kuvvetlendirir. Dağ, göl, çayır, orman, bulut ve manzara dağlı insana iyilik veya fenalık getiren veya hatırlatan sihirli etkenlerdir. Köylü onları buna rağmen çok sever. Yurtsama = (daüssıla) İsviçrelilerin sık sık tutuldukları bir hastalıktır. Memleketlerinden ayrıldıkları zaman dağları, inekleri, otlakları hatırlatan türkülerini duyan dağlılar hemen bu hastalığa yakalanırlar, ne yapıp yapar ana yurtlarına dönerler.

İnançlı, sert tabiatlı, duygulu dağlıların en önemli vasıfları iş sever olmalarıdır. Çalışmak onların hayatlarının temelidir. İş, yalnız elleri ve sinirleri kuvvetlendirmekle kalmaz; dağlı insanı çelik gibi dayanıklı yapar, cesaretini biler.

Tabiatın kucağında ömür süren Appenzelliler açık kalplilikten, çabuk ve kesin hüküm vermekten, tutumluluktan, hür yaşamaktan hoşlanırlar; **“dağ köyünde birinci olmak, Roma’da ikinci olmaktan iyidir”** derler.

Appenzell topraklarında bu vasıfları kazanmış köylüler yaşamaktadır.”

Appenzell bölgesinin köy ve kasabaları batı uygarlığının bütün nimetlerine kavuşmuş, köylü karakterini muhafaza etmiş halkla doludur. İnsan buralarda gezerken köylünün nasıl kalkındığını, en yüksek hayat seviyesine nasıl eriştiğini, özelliklerini koruyup geliştirmesini bilen köylülerin sağlık bakımından nasıl imrenilecek bir duruma geldiklerini gösteren pek canlı örneklerle sık sık rastlamakta, Pestalozzi Çocuklar Köyü’nün niçin dağlık bölgede kurulmuş olduğunun sebeplerini kavrayabilmektedir.

Appenzell topraklarını arkamızda bıraktık; **St. Gallen’e** doğru ilerliyoruz. Bu kantonun arazisi çok dağlıktır. Manzaralar biraz, Gümüşhane ile Trabzon veya İnebolu ile Kastamonu arasındaki

görünürlere benzemektedir. Yalnız burada her karış toprak bilgili insanların emeğiyle şekillendirilmiş, verimli bir hale sokulmuş ve tabiatın yarattığı güzelliklere uygarlık eserleri de karıştırılarak gönül açıcı, göz kamaştırıcı duruma getirilmiştir. Toprağın her parçasında bilginin, sanatın, hünerin damgalarına rastlanmak; yurdun her köşesinde türlü değerler fışkırmaktadır. St. Galler topraklarını cennetleştirmiş insanların bilgi ve hüner sayesinde neler başardıklarını kısacak bildirmek istiyorum.

612 Yılında misyoner bir papaz tarafından bir manastırın duvarları arasına kurulmaya başlanan St. Galen, doğu İsviçre'nin en büyük şehridir. (67.000) nüfuslu bu modern şehir, dokuma endüstrisinin merkezidir. Önemli resmi ve özel okulları, kitaplıkları vardır... Siyasal Bilgiler ve Ekonomi Okulu, Dokumacılık Okulu, Moda Uzmanlık Okulu... gibi kurumlar şehirde bir canlılık yaratmaktadır.

St. Galen şehrine, bugün Pazar meydanında heykeli dikili bulunan Vadian (1484-1551) Reformasyonu getirmiş; her bucağı Katoliklerle sarılı olan bu bölgenin ortasında pek çok mücadeleleri göze alarak küçük bir Protestanlık dünyası yaratmıştır. Şehir Ortaçağ'da Avrupa'nın kültür merkezi haline gelmiş, ünlü kitaplıklar ve kiliselerle bezenmiştir. Bugün bile batının en zengin kitaplıklarından biri burada bulunmaktadır. St. Galenliler şehirlerinin bu karakterini muhafaza etmesi için fedakarlıklardan kaçınmamışlardır. Geçmiş yüzyıllardan beri biriken kültür hazinesi sayesinde halk harikalar yaratabilecek bir güce sahip olmuştur. Bunun en güzel örneklerine bilhassa dokumacılık endüstrisinde rastlanmaktadır.

İsviçre'nin en ünlü, en başarılı dokuma fabrikaları St. Gallen'dedir. Bu endüstrinin uzmanları, iyi işçileri buraya toplamışlardır. Dış ülkelerden getirilen pamuk dünya pazarlarını tutabilecek şekilde burada işlenmektedir. İsviçre pamuklu dokuma endüstrisi dünya

pazarlarına harci alem mal değil en iyi kaliteli kumaşlar sevk ederek tutunabilmektedir. Bu endüstri 1955 yılında yabancı memleketlere (170) milyon frank (bizim paramızla 425.000.000 lira) değerinde pamuklu ihraç etmiştir. Birinci Dünya Savaşından sonra birkaç defa korkunç buhranlar geçiren dokuma endüstrisi, İkinci Dünya Savaşından sonra tekrar yüz güldürücü bir şekilde gelişmiştir. Bunu başlıca sebebi, St. Galenlilerin bu sanatta yeni başarılar kazanmaları ve dünya modasının isteklerine uyabilmiş olmalarıdır. Şimdi en çok korktukları şey, her hangi bir ziraatçı memleketin yolunu bularak endüstrileşip dokumacılığa el atmasıdır. Bu türlü bir havadis çıkınca (75.000) işçinin ve bunları çalıştıran sermaye sahiplerinin gözlerinin önünde kara bulutlar kaplı bir ufuk belirmektedir. Ufukta zaman zaman beliren bu türlü tehlikeler karşısında uzmanlar yılmamakta. "Pamuklu dokumacılığı henüz başlangıç safhasındadır. Elimizde öyle hünerler, öyle imkanlar, öyle sırlar vardır ki onlar sayesinde zorlukları yenebiliriz." diyorlar. Gerçekten onlar, 1956 da 1958 yılı için hazırladıkları örnekleri, koleksiyonları en önemli bir sır olarak saklamaktadırlar. Desende, renklerde, işçilikte yaratıcılığa; yeni yeni buluşlara öylesine güvenmektedirler ki bu inançları onları iyimser kişiler haline getirmeye yetmektedir.

Dokuma endüstrisine ait işletmeleri idare edenler modanın kaynağı olan Paris'te olup bitenleri yakından takip ettikleri gibi iyi giyinmekten hoşlanan dünya kadınlarının psikolojilerini öğrenmeyi de ihmal etmemektedirler. Bunlardan başka meteorologların gelecek yıllarda havaların nasıl gideceğine dair verebildikleri bilgilerden faydalanmak yolunu tutmakta; böylece gelecek senelerde pamuk istihsalinin nasıl olacağını tahmin etmektedirler.

Dokuma fabrikaları için boy suya ihtiyaç vardır. Mesela St. Gallen'de bir dokuma fabrikası bir yılda şehir halkından (60.000)

kişinin sarf ettiği şu kadar su harcamaktadır. Pamuk, kumaş haline getirilinceye kadar öylesine çok yıkanmaktadır ki, bunsuz iyi kaliteli kumaş elde edilemez.

St. Galen dokuma endüstrisinin gelişmesine etki yapan tedbirlerden biri de fabrikaların çalıştırdıkları manken güzel kızlardır. Mesela St. Galen at yarışlarını seyretmeye gelen şık bayanların birçoğu fabrika idarelerinin giydirip kuşatıp oraya gönderdikleri kızlardır. Çeşitli kumaşlardan fevkalade güzel elbiseler giyinmiş olan bu bayanlar tribünleri türlü renklerin güzellikleriyle süsler; kimseye hissettirmeden kumaşların reklamını yaparlar; dokuma endüstrisine paralı müşteriler toplarlar.

Tıpkı mankenler gibi fabrikaların temsilcileri dünyayı dolaşarak, onların çıkardıkları veya hazırlayacakları kumaşlar hakkında bilgiler toplarlar. Bu ajanslar dünyanın bütün eğlence şehirlerini, turistlerin biriktikleri plajları, otelleri, spor alanlarını dolaşırlar.

Dokuma fabrikalarında mühendislerin yanı sıra birçok ressam, modelciler, fotoğrafçılar da çalıştırılmaktadır. İyi yetişmiş işçiler onların kılavuzluğu ve yeni yeni buluşları sayesinde dünya pazarlarında tutunabilen kumaşlar yaratabilmektedirler. Kısacası St. Gallenli dokumacılar bilgi ve hünerlerini satarak İsviçre'ye döviz sağlamakta; yurtlarında refahın artmasına, hayat seviyesinin yükselmesine hizmet etmektedirler.

Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün kuruluşunu desteklemek isteyenlere karşı "başkalarının yardımları olmasa bile bu işi biz başarabiliriz" diyerek ortaya atılan St. Galenli gençlerin cesaret verici sözlerini hatırlayarak sokaklarında dolaştığım bu güzel şehirden içi açıcı izlenimler edinerek ayrıldı.

Pestalozzi Çocuklar Köyü



Pestalozzi Çocuklar Köyü'nden bir görünüş

St. Gallen'den çıkar çıkmaz yol dağlara tırmanmaya başlıyor. Otlakların, çam ormanlarının arasından geçiyoruz. Yolu tıkayacak kadar çok inek sürülerine rastlıyoruz. Bunların peşine takılan sahipleri pek memnun ve neş'eli görünüyorlar. Etrafımızı kuşatan tabiat güzelliklerini, evleri yamaçlara serpili dağ köylerini, tarla veya çayırlarda çalışan köylüleri seyrede ede **Trogen**'e geldik. Burası (1.700) nüfuslu bir köy, Nahiye merkezi olan Trogen'in küçük bir çarşısı, ilkokulu ve "Kantonschule= Kanton okulu" denilen lisesi

var. Burası aynı zamanda yargıçlık ve rahiplik merkezi, tanınmış bir dinlenme ve sayfiye yeri. Pestalozzi Çocuklar Köyü, Trogen'in kıyısına ve üst tarafına kurulmuştur. Oldukça dik bir yokuşu tırmanan ve bu iki köyü birbirine bağlayan yolu takip ederek ünlü eğitim kurumunun önüne geldik.

Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün İsviçre dağ evleri biçimindeki yapıları tıpkı bu dolayların köylerinde görüldü gibi tarlalar ve çayırar arasına serpili bir durumdalar. Bu küçücük köye girilecek noktada bir çeşme, birbirine sarılmış iki ayı yavrusunun heykeli var. Bu heykel milletlerarası işbirliğinin ve muhtelif milletlere mensup çocukların bir arada eğitilmelerinin sembolü... Heykel pek sevimli...

Bu heykelin yanı başında bir katlı, baraka şeklindeki yapı **"Müracaat Dairesi."** Ziyaretçiler önce buraya başvurarak bilgi ediniyorlar; isterlerse burada satılan Çocuklar Köyünün kuruluşunu, durumunu anlatan kitapları, elişi olarak yapılmış hatıra eşyasını, resimli posta kartlarını satın alıyorlar. Burada her ziyaretçi bir fiş doldurup idare memuruna teslim ediyor. Almanca, İngilizce ve Fransızca konuşabilen idare memuru genç bir bayan fişleri aldıktan sonra her ziyaretçiye bu dillerden birisiyle yazılmış küçük bir kılavuz veriyor. Ziyaretçilerin kılavuzu okumaları için vakit bırakıyor.

Kılavuzun metnini aşağıya aynen yazıyoruz:

PESTALOZZI ÇOCUKLAR KÖYÜ'NÜN BUGÜNKÜ DURUMU (1956)

1. Tarihçiliği:

1944 Yılıının Ağustos ayında, **Walter Robert Corti**, İsviçre'de yayınlanan "DU = Sen" adlı dergide **"Dertli, kimsesiz çocuklar için bir köy"** başlıklı bir makale yazarak İkinci Dünya Savaşı yüzünden

öksüz ve bakımsız kalmış çocukların korunmaları gerektiğini ortaya atmış ve bu fikri savunmuştur.

1945 Yılıının Ocak ayında bu fikri gerçekleştirmeye çalışmak amacıyla **“Pestalozzi Çocuklar Köyü Derneği”** kurulmuştur.

1946 Yılıının Ocak ayında Trogen köyünün kıyısında “Pestalozzi Çocuklar Köyü’nün temeli atılmış, Corti’nin ortaya attığı parlak fikir uygulama alanına kavuşmuştur.

1947 Yılıının Aralık ayında bu bölgedeki altı binaya Fransa, Polonya, Macaristan, Almanya ve Avusturya’dan gelen kimsesiz çocuklar yerleştirilerek işe başlanmıştır.

1949 Yılıının Ocak ayında Pestalozzi Çocuklar Köyü’ndeki binaların sayısı 12 ye çıkarılmış; bunlara sekiz milletin çocukları yerleştirilmiştir.

Mevcut çocukların arasında Finlandiya, İtalya ve Yunanistan’dan gelen çocuklar da katılmışlardır. Böylece öksüzlerin sayısı (163) olmuştur.

1950 Yılıının Ekim ayında “Pestalozzi Çocuklar Köyü Vakfı” tesis edilerek kurumun idaresi ve mali durumu daha sağlam esaslara bağlanmıştır.

1951 Yılıının yaz aylarında İsviçreli çocuklar da ilk defa kuruma alınmaya başlanmıştır.

1953 Yılıının Mayıs ayında **“Pestalozzi Çocuklar Köyü Birliği”** kurulmuştur.

1954 Yılıının Ekim ayında İsviçreli genç öğrencilere mahsus **“Coccinella”** diye anılan yapının temeli atılmıştır. Bu bina 1955 yılında hizmete açılmış, kısa bir zaman için Çocuklar Köyüne sınıfça gelerek faydalanacak İsviçreli çocuklara tahsis edilmiştir.

2. Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün bugünkü durumu (1956):

Kurumda Fransa, Avusturya, Almanya, İtalya, Finlandiya, İngiltere, Yunanistan ve İsviçre'den gelmiş (200) çocuk bulunmaktadır. Öğrenciler burada uzun yıllar sürecek bir eğitime tabi tutulmaktadır. Çocukların çoğu öksüz, hepsi okul çağındadır. Pestalozzi Çocuklar Köyü (18) yapıya sahiptir. Bunların (12'si) çocukların barınmalarına tahsis edilmiştir. Bir binada aynı milletin çocuklarından yarısı erkek, yarısı kız, çeşitli yaşlarda (16-18) kişilik bir küme bulunmaktadır. Her kümenin eğitimi ile çocukların mensup oldukları milletin öğretmenlerinden (3-4) kişilik bir heyet meşgul olmakta; bunların içinden seçilen bir kadınla bir erkek çocukların ana ve babaları yerine geçmekte; onlara türlü hizmetlerde yardım etmek üzere bir veya iki kadın verilmektedir.

3. Kurumun amaçları:

İki ana amaç:

a) Sıkıntı ve üzüntü içinde bulunan çocuğa yardım etmek.

b) Pestalozzi Çocuklar Köyü'nü, mezhep ve dil ayrılığı gözetmeksizin bütün milletler için bir buluşma yeri haline getirerek onları birbirinden ayıran engellere rağmen anlaşmazlıkları gidermek ve beraber çalışabilecekleri bir merkez yapmak.

Eğitim amaçları:

a) Pestalozzi Çocuklar Köyü'ne getirilen öğrencilerin yaşayışlarını güven altına alarak en az ilköğretim çağında bulundukları yıllarda, mümkün olabildiği takdirde her biri bir meslek sahibi oluncaya veya yükseköğrenimi tamamlayıncaya kadar tensel ve tinsel gelişmelerini sağlamak. Çocuklar, geldikleri öz yurtlarına dönünceye kadar onların her türlü ihtiyaçlarını karşılamaya elverişli bir çevre hazırlamak.

b) Her milletin çocuklarına ayrılan binalarda öğrencilerin ana dilleri, milli kültürleri ve mezhepleri gibi özelliklerini koruyacak bir ev hayatı yaratmak ve bu evleri aile yuvası haline getirmek.

c) Pestalozzi Çocuklar Köyü'nde yaşayacak çocuklar ve yetişkinlerle el ele vererek, toleransa, karşılıklı sevgi ve saygıya, yardımlaşmaya dayanan köy biçiminde ve karakterinde bir okul kurmak.

d) Trogen'de yaratılan Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün olağanüstü özelliklerinden faydalanarak çeşitli memleketlerin eğitmenlerini iş birliğine katarak yeni hamlelere ve yaratıcı pedagojik çalışmalara sevk etmek. Onların tecrübelerinden ve fikirlerinden istifade etmek suretiyle zamanımıza mahsus eğitim problemlerini çözümlemeye çalışmak.

e) Gönüllü olarak çalışmak isteyecekleri bu türlü işlere karşı heves uyandırmak ve onların isteklerini kuvvetlendirmek.

4.Okulun durumu:

Çocuklar önce kendi memleketlerinde bulunuyorlarmış gibi (6) yıllık ilkokula devam ederler. Bu devrede çocuklara babalık yapan öğretmen ana dilleriyle ders gösterir. (Bu tip öğretmenlik geldikleri memleketin öğretmenlik diplomasına sahiptirler.) Dersler öğleden önce çocukların ikamet ettikleri evlerde gösterilir. Öğleden sonra çocuklar yaşlarına ve gösterecekleri ilgiye göre **"Milletlerarası kurlar"** denilen çalışmalara – diğer milletlere mensup öğrencilerle beraber – katılırlar. Üç gruba ayrılan bu kurlarda şu konularla ilgili çalışmalara yer verilir. Jimnastik (ritmik ve sıhhi Jimnastik); güzel sanatlar (müzik, teganni, resim, boya-resim); işlik çalışmaları (karton,deri, maden işleri ve modelaj, oyuncak yapmak, dokuma işleri.) Çocuklara ilkokul sınıflarında ilk yabancı dil (çoğu köyde

konusulan Almanca) öğretilmeye başlanır; ortaokul sınıflarında ikinci yabancı dile sıra gelir. Altı yıllık ilkokul üç yıl süreli ve iki kola ayrılmış ortaokula bağlıdır. Bu ortaokulun ikinci sınıfını bitiren çocuklar Trogen köyündeki Gimnaziyuma (liseye) girebilirler. Bu yolu tutmak istemeyen öğrenciler ortaokulu (mecburi öğrenimi) bitirince iş hayatına katılırlar.

5.Dinsel durum:

Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün türlü mezheplere mensup öğretmen ve öğrencileri, dinsel meseleleri kendi mezheplerinin icaplarına göre çözümlerler. Okul, hangi mezhepten olursa olsun bütün çocuklara kapılarını açık tutmaktadır. Bir evde küme teşkil ederek oturan çocuklar –pek az istisnalarla- aynı mezheptendirler. Din dersi, öğretmenler veya rahipler tarafından gösterilir. Dinsel ibadet serbest olduğu gibi her mezhebin mensupları için mümkündür.

6.Çocukların sağlığı ve psikolojik durumları:

Öğrencilerin sağlık durumlarıyla Trogen köyünün doktoru meşgul olur. Pestalozzi Çocuklar Köyü'nde de sürekli olarak bir hasta bakıcı hemşire bulunur. Evlerdeki eğitim işleriyle görevli anne ve baba durumunda olan öğretmenlere uzman bir psikolog kadın yardım eder. Çocukları ilgilendiren psikolojik meseleleri ve eğitsel zorlukları bunlar elbirliği ile yoluna koymaya çalışırlar.

7. Meslek eğitimi:

İş hayatına atılacak erkek öğrenciler Trogen köyündeki ustaların işliklerinde altı aylık pratik çalışmaya tabi tutulurlar. Kız öğrenciler de meslek kurslarına devam ederler. Bundan sonra erkek ve kız

öğrenciler gördükleri derslerden, öğrendikleri işlerden imtihan edilirler.

Bir çocuk ister mesleki alanda ilerleyebilmek, ister yükseköğrenime devam ederek onu sonuçlandırmak hususunda ana yurduna dönmek veya İsviçre’de kalmak bakımlarından serbesttir. Pestalozzi Çocuklar Köyü, bir çocuğa hayatta kendi başına tutunabilecek duruma getirmeyi ana görevi sayar ve bunun sorumluluğunu yüklenir. Bir öğrencisi ana yurduna dönünce Kurum onunla ilgisini kesmez.

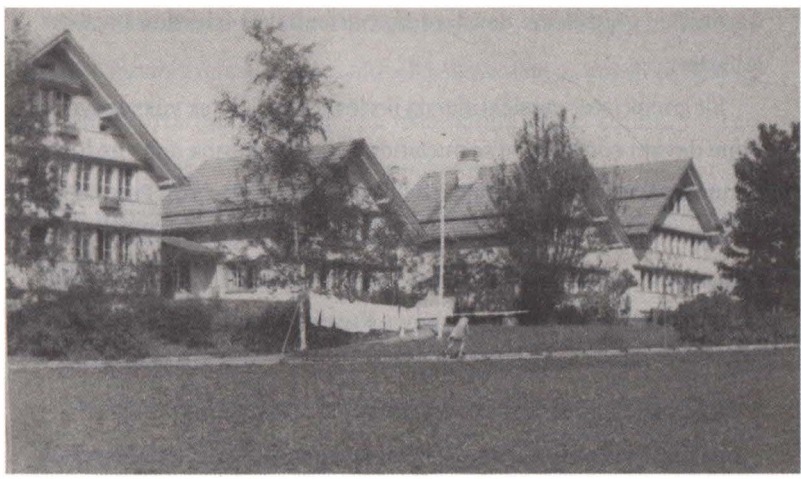
8.Öğrenci alınması:

Pestalozzi Çocuklar Köyü’ne kuruluşunun ilk yıllarında yalnız savaş yüzünden öksüz kalmış, bakılmaya muhtaç durumunda olan çocuklar alınmıştır. Şimdi buraya zaruret içinde bulunan, yoksul veya ana ve babaları tarafından terk edilmiş, tensel ve tinsel durumları itibariyle gelişmeye müsait çocuklar kabul edilmektedir. Yeni alınacak öğrencilerin (5-9) yaşlarında olmaları şarttır.

9.Pestalozzi Çocuklar Köyü’nün teşkilatı ve idaresi:

Bu Kurum, İsviçre hükümetinin nezareti altında bulunan bir vakıf tarafından idare edilmektedir. Pestalozzi Çocuklar Köyü devletten yardım görmez. Vakfı, bir idare meclisi ile bir vakıf komisyonu idare eder. İdare meclisi (35-40) üyeden teşekkül eder. Başkanı **Dr. W. Stampfli** (Solothurn)’dir. Fahri başkanı Pestalozzi Çocuklar Köyü’nün kurucusu W. R. Corti (Zürich)’dir. Yedi üyeden meydana gelen vakıf komisyonuna **Dr. E. Boerlin** (Liestal) başkanlık etmektedir.

Ziyaretçiler bu kılavuzu okuyunca kurumun içyapısını ana çizgileriyle kolayca anlayabilmektedirler. Köyü gezdirecek olan bir bayan öğretmen müracaat odasına toplanmış bulunan ziyaretçi kümesine Fransızca, Almanca, İngilizce dillerinden hangileriyle izahat vereceğini karlaştırdıktan sonra bize:



Pestalozzi Çocuklar Köyü'nde bazı yapılar

- Meslektaşlar! Buyurun evleri hep beraber gezelim, bu sırada sizlere yeri geldikçe gerekli izahatı vermeye çalışacağım. Sizin sormak istediğiniz hususlar olursa onları da çekinmeden sorabilirsiniz. Sorularınıza gereken cevapları vermeye gayret edeceğim, dedi.

İdare binasından çıktık. Bir köyde yakın komşunun evine gider gibi kılavuzumuzun arkasına takılıp iki tarafı yeşil otlarla kaplı dar yollardan yürüyerek önce Fransız çocuklarının bulundukları eve girdik. Çocuklar öğle yemeğinden yeni kalkmışlar, yemek yedikleri odayı henüz temizleyip düzene koymuşlardı. İki çocuk boşalmış yemek kaplarını Kurumun genel mutfağına götürmek üzere kapıdan çıkıyordu. Bizi gezdiren öğretmen onları selamladı, içeri daldı ve ziyaretçilere dönerek:

-Burası çocukların oturma, serbest çalışma ve yemek odaları. Bu odaları tıpkı bir evin odası gibi döşemeye, süslemeye önem verir, her zaman temiz tutmaya dikkat ederiz. Çocuklar ancak böyle tertiplenmiş bir odada kendilerini öz evlerinde imiş gibi hissederler; aile ocağının saadetine kavuşabilirler, dedi.

Gerçekten bu küçük salon Orta Avrupa memleketlerindeki orta halli ailelerin evleri gibi döşenmiş, güzel biblolar, resimler ve çiçeklerle süslenmiş, modernize edilmiş köy eşyası ile zevkli bir şekilde döşenmiş, sevimli bir hale sokulmuştu. Ziyaretçilerden oldukça yaşlı iki bayan öğretmen birbirlerine fısıldaşır gibi **“Aman ne güzel salon... Basit eşya ile ne de güzel döşenmiş... İdeal bir köy evinin örneği olabilir değil mi?** diyorlardı.

Kılavuzumuz dar bir koridorun üzerine dizilmiş başka odaları göstermeye başladı. Bunlardan birisi çocukların ders gördükleri, öteki temizlik eşyasının bulunduğu odaydı. Birinci odada bir erkek öğretmen (7) çocuktan ibaret bir kümeye onlarla şakalaşa şakalaşa okuma dersi gösteriyordu. İkinci odada bir berber, kız çocukları önüne dizmiş sıra ile onların saçlarını kesiyordu. Çocuklar ziyaretçileri görünce utangaç tavırlar takınarak gülüşmeye başladılar. Binanın bodrum katında banyo ve duş odaları, lavabolar ve ayak-yolları, üst katında da öğrencilerin ve öğretmenlerin yatak odaları vardı. Bu evin her tarafı çok düzenli ve temizdi.

Evin genel görünüşü çok çocuklu, varlıklı bir ailenin evini andırıyordu. Kılavuzumuz binanın her tarafını gösterdikten sonra:

- Pestalozzi Çocuklar Köyü'nde çocukların barındıkları bütün evler bunun gibidir. Aralarındaki fark içlerinde oturanların konuştukları dillerin ayrı olması, süs eşyasının her milletin çocuklarının ve öğretmenlerinin zevklerine, hatıralarına göre biraz değişik bulunmasıdır. Evlerdeki yaşayışı yöneltten zihniyet hepsinde aynıdır. Ülkümüz çocukları iyi bir aile hayatının bütün nimetlerine kavuşturmak; Pestalozzi'nin tavsiyelerine de uyarak okulu sıcak bir **aile ocağı** haline getirmektir. Binlerce yıldan beri insan nesillerinin eğitilmesinde en önemli rolü oynamış olan bu kutsal ocağın, bütün eğitim kurumlarının temeli olduğuna inanıyoruz.

Köyümüze gelen çocuklar savaşlar veya toplumsal düzensizlikler yüzünden aile yuvalarının nimetlerinden mahrum kaldıkları için onları, şahsi suçları olmaksızın kaybettikleri saadete tekrar kavuşturmak amacını güdüyoruz. Evleri normal aile yuvalarında olduğu gibi düzenleyip döşemek bu amacı gerçekleştirmeye yetmez. Asıl mesele, bu evlerin içinde ana baba sevgisi gibi bir sevginin havasını estirebilmek, öğrencilere bu havayı teneffüs ettirebilmektir. Bu kurumda görevli bütün arkadaşların müşterek ülküleri çocuğu bir anne veya baba gibi severek eğitmektir. Şimdi sizi başka bir binaya götüreceğim, dedi.

İlk gördüğümüz evden topluca ayrıldık. Yine dar, temiz yolları takip ederek çayırıların arasından geçiyoruz. Köy kıyılarında çocukların kendi kendilerine meydana getirdikleri küçük oyun alanlarına benzeyen bir meydancığa geldik. Burada Finlandiyalı, spor kıyafetine bürünmüş güzel vücutlu Amazonlara benzeyen genç bir bayan öğretmen jimnastik dersi gösteriyordu. Spor elbiseleri giyinmiş, kız erkek 25 çocuk oyuna, atlamalara öylesine sarılmışlardı ki öğretmenin arada bir öttürdüğü düdüğün sesini bile zor duyabiliyorlardı. Öğretmen de çocuklarla beraber atlıyor, koşuyor, sıçırıyordu. Bu çalışmalar bir dersten ziyade köy meydanlarında çocukların kendi başlarına oynadıkları durmadan şekli değişen serbest oyunları andırıyordu. Öğretmenden çok, çocuklar öğretmeni diledikleri yöne ve konuya çevirebiliyorlardı. Türlü dilleri konuşan öğrencilerin neş'eleri Peztalozzi Çocuklar Köyü'nün her tarafına dağılıyordu. Bir müddet bu dersi gözetledikten sonra, çocukların yanından ayrılarak büyük bir yapının önüne geldik. Kılavuzumuz:

- Bu bina yapılarımızın en büyüğüdür, içinde toplantı salonu, müzik odaları, resim-iş atölyeleri vardır, diyerek kapıyı açtı, bizi içeriye aldı, ayaklarının ucuna basarak ilerlemeye başladı. Önce

büyük toplantı salonunu gösterdi. Burası (500-600) kişi olabilecek genişlikte türlü maksatlara göre kullanılabilecek bir salondur. Çok mükemmel döşenmiş ve pek güzel süslenmişti. Bundan sonra müzik çalışmaları için hazırlanmış odalardan bir iki tanesini gördü. Bazı odalarda tek başlarına keman veya piyano idmanları yapan kız ve erkek çocuklar vardı. Daha sonra çatı katına çıktık.



Pestalozzi Çocuklar Köyü'nde muhtelif milletlere mensup öğrenciler derste

Resim-İş odaları burada idi. Bunlar serbest hayatta çalışan ressamların atölyeleri gibi düzenlenmiş küçük salonlardı. Bu odaların her tarafı çocukların yaptıkları resimler, grafikler ve işlerle dolu idi.

Öğrenciler bu bol malzemeli atölyelerde yaratıcı çalışmalarının güzel örneklerini ortaya sermişlerdi. Güzel sanatların her dalı burada onların evlerinde canlanıp çiçeklenmiş. Kılavuz meslektaşımız öğrenciler tarafından yayınlanan **“Freundschaft – Dostluk”** adlı resimli derginin çıkmış nüshalarından birkaç tanesini göstererek

derginin nasıl hazırlandığını, çocukların bu işe karşı gösterdikleri ilgiyi anlattı. Bundan sonra toplantı binalarından çıktık. Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün köy meydanlarına benzeyen ve merkez noktasını teşkil eden küçük bir alan bu yapının önündedir. Kılavuzumuz bizi bu alana çıkarınca:

-Benim görevim burada sona eriyor. Şimdi sizleri serbest bırakacağım. Kendi kendinize istediğiniz yerleri gezebilirsiniz, diyerek ayrıldı.

Ziyaretçiler birer ikişer Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün içine dağıldılar. Başka evleri, türlü işlerde çalışan öğrencileri gördük. Öğretmenler ve çocuklar sık sık pek çok ziyaretçi ile karşılaşmış oldukları için yabancıları hiç yadırgamıyorlar, onlara karşı çok iyi davranıyorlardı. Öğrencilerin hepsi ana baba şefkatinden mahrum kalmış oldukları için onları içten bir sevgi ile seyir eden bilhassa kadın ziyaretçilere daha çabuk sokuluyorlar, onların iltifatlarından haz duyuyorlardı.

Tahminime göre (12) yaşında bir İtalyan kızı, eski bir öğretmen olan eşimin yanına gelerek O'nu selamladıktan sonra hangi milletten olduğunu sormuştu.

Eşim:

-Hangi milletten olduğumu tahmin edin bakalım deyince kız:

-Alman, İngiliz, Fransız..., diyerek birkaç milletin adını saydı.

Bunlara karşı "Hayır" cevabını alınca:

-Öyle ise söyleyin, dedi. Eşim:

-Biz Türk'üz deyince kız hayretler içinde kalarak büsbütün ilgilendi. Müziğe çok meraklı olduğunu, keman çalmayı pek sevdiğini anlattı. Eşim:

-Öyleyse bize bir şarkı söyler misiniz? dedi. Kız bu dileği iye karşılayarak iki türkü söyledi. Sonra:

-Ders vakti geldi, müsaadenizle sizden ayrılacağım diyerek koşa koşa gitti.

O sırada biz de artık Pestalozzi Çocuklar Köyü'nden ayrılıyorduk. Hareket edeceğimiz sırada kız elindeki kemanını havaya kaldırarak bizi uzaktan selamlayıp uğurladı.

İçinde heyecanlı saatler geçirdiğimiz, ilgi çekici çalışmalara şahit olduğumuz bu orijinal eğitim kurumuna ait izlenimlerimi bundan sonraki bölümde anlatmaya çalışacağım.

Pestalozzi Çocukları Köyü'nün Yaratmak İstedığı Dünya

Pestalozzi Çocuklar Köyü Appenzel kantonuna bağlı Trogen köyünün kıyısında Göbris dağının eteğindedir. Burası deniz yüzünden (950) metre yüksektedir. Köyden etrafa bakılınca uzaklarda **Bodensee** adlı, kıyıları güzel şehir ve kasabalarla süslü büyük bir gölle tepeler karla örtülü, **Avusturya Alp**leri görünür. Trogen köyünün yakınları yem yeşil otlaklar, öbek öbek çam korulukları, bunların aralarındaki yamaçlara serpilmiş dağı tipi evlerle bezenmiştir. Ufuk çok geniştir. Çocuklar Köyüne ait arazi (8) hektardır. Fakat bu köy öyle bir noktaya kurulmuştur ki ufukların genişliğine, manzaraların güzelliğine kendini kaptıran bir ziyaretçi köy topraklarının azlığını fark edememektedir.

Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün kendisine mahsus posta mühürü vardır. Bu damga buradan gönderilen mektuplar vasıtasıyla onun adını bütün dünyaya duyurmaktadır.

Dünyamızın orijinal bir eğitim kuru olan bu köy birinci derecede İsviçre halkının bir bağışdır. Ve gönülden kopan bağışlarla yaşayabilmektedir. Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün yıldızı gönüllülerin yardımları başladıktan sonra parlamıştır. Cömert kalpli dostları ve koruyucuları köyün kuruluşuna öyle yardım etmişlerdir ki bu olay ayrı bir destandır. Yurdun her tarafından eşya, para ve emek şeklindeki yardımlar köye bir sel gibi akmıştır. Şehirler, kantonlar yardım bakımından birbirleriyle adeta yarışa girmişlerdir.

Tulon ve Marsilya'dan buraya sevk edilen, sosyal durumları inanılamayacak derecede feci olan ilk çocuk kümesi köye ayak basarken yakın memleketlerden yollanan ve ayrı dilleri konuşan

ilk yardımcı yapım ekipleri de köye girmiş, yeni binaları yapmaya, eskilerini onarmaya koyulmuşlardır. Bu ekiplere katılanlar gündüzleri el birliği ile yapı kurmuşlar, geceleri bir araya gelerek dünyamızın başına gelenleri; barıştan sonra geçecek yıllarda insanların ne gibi olaylarla karşılaşacaklarını konuşmuşlar. Bu konuyu ilgilendiren mesela E. Reves'in "Barışın Anatomisi" adlı kitabı gibi eserleri okumuşlardır. Yardımcı ekiplerin barakaları İngilizce, İtalyanca, Fransızca, İsveç ve Danimarka dillerinde yazılmış kitaplarla dolmuştur. Paris Güzel Sanat Akademisi'nin öğrencileri gönüllü olarak Alman çocuklarına mahsus evin bezemelerini yapmak istediklerini bildirmişlerdir. Gençlerin yapım ülküsünü benimseyerek emeklerini esirgmeden harcamaları; din, politika, pedagoji anlayışı bakımlarından birbirlerinden ayrı kanaatte olanları ve Komünizm, Nazizm, Liberalizm gibi çeşitli dünya görüşlerine kendilerini kaptırmış olanları bir araya getirerek yeni bir eser yaratmaya sevk etmiş; ümitleri kuvvetlendirmiş; Ay doğup da onların emekleriyle meydana getirilen yapıların üstünü ışığa boğmaya başlayınca türlü milletlere mensup bu çocukların söyledikleri şarkılar etrafı çınlatmış; iyimserliğin ruhlara aşıladığı neşe her tarafa yayılmış; yaratıcı muhayyile şahlanmış; gençliğin coşan gücü birbirini tamamlayan eserlerin yerden fışkırmasını sağlamıştır.

Barınılacak yapılar yaratılınca çılgınlığın; cahilliğin kurbanı olan suçsuz yetimler köye akın etmeye başlamışlar. Bunların içinde adları, doğum yerleri ve tarihleri bilinmeyen çocuklar varmış; bazılarının tırnakları uzamış, kirli bir bezle elleri sarılı imiş; bir kısmının yıpranmış defterlerine yapıştırılmış buruşuk bir resmin altında "annem" veya "babam" kelimeleri yazılı imiş. Ölümün pençesinden kurtarılmış bu çocuklar şimdi nerede olduklarını bir türlü kavrayamıyorlarmış. Mesela Polonyalı bir çocuk köye ilk geldiği

akşam “Yarından sonra Pestalozzi Çocuklar Köyü’ne gitmek üzere yolculuğa devam edeceğim” demiş.

Varşova’dan, Viyana’dan, Tulon’dan, Marsilya’dan, Budapeşte’den, Leed’ten, Roma’dan, Helsinki’den, Floransadan, Hamburg’dan, Atina’dan, Londra’dan, Strasburg’tan gelen ve şaşkına dönmüş olan bu çocukların en çok muhtaç oldukları şeyler sükunet, sevgi ve aile ocağının sıcaklığı imiş. Öksüzler ancak bunlara kavuştuktan sonra geçmiş yıllarda başlarından geçen korkunç olayların acı hatıralarını ve onların açtıkları yaraların sızılarını unutmaya başlamışlar.

Bu durum karşısında çocukları eğitmekle görevli olanlar, büyük çapta pedagoji teorilerine dayanan planlara sarılmadan Pestalozzi Çocuklar Köyü’nü öğrencilere aile ocağının sıcaklığını sağlayacak bir eğitim kurumu haline getirmeye uğraşmışlar ve **“yaşanılacak hayat pedagojinin en doğru, en kestirme yollarını gösterir”** demişlerdir. Yavaş yavaş kurumda aile hayatına benzeyen bir yaşayış doğmuş. Pestalozzi Çocuklar Köyü’nün mensupları bir ailenin bireyleri denebilecek bir hale gelmişler. Bunu gören her çocuk içinde bir rahatlık duymuş, yeni bir yolda güvenle ilerlemenin zevkine kavuşmuştur. Hep beraber oynanan oyunlar, hayvanlara bakım, yeni çevrenin türlü nimetlerinden faydalanma, eşyaya sahip olma alışkanlığı kazanma, sorumlulukları yüklenme, köylülerle tanışma ve onlarla beraber yaşanan hayattan kazanılan hatıralar... Çocukların gelişmelerine pek müspet etkiler yapmışlardır. İlgililer kurumdaki yaşayışı canlı bir hale getirmek için müzikten, temsil-lerden faydalanmaya önem vermişlerdir.

Bugüne kadar kurumun yapıları ve işletilmesi için (10.000.000) frank (bizim paramızla 27.000.000 Lira) bağış yapılmıştır. Pestalozzi Çocuklar Köyü kurulduğu günden bugüne kadar yarım milyon insan tarafından ziyaret edilmiş, ziyaretçilere bu iş için iyi hazırlanmış kimseler kılavuzluk ederek gereken bilgileri vermişlerdir.



Yemekten sonra öğrenciler

Köyün (18) yapısından (12'si) çocukların barındıkları evlerdir, biri İsviçreli gençler için yapılmış beden eğitimi salonu, geri kalanları da işletme ve idare binalarıdır. **“Canada Halle”** adlı yapı Zürih kantonu ile UNESCO'nun Kanadalı dostlarının bir armağanıdır. 9 Mart 1951'de hediye edilmiştir. **“Orleda”** (genç kartallar demek) adlı, vaktiyle Polonyalı çocukların oturdukları bina Zürih şehrinin bir vakfıdır. Onun şimdiki adı **“Thams”**tır; burada İngiliz çocukları barınmaktadır. Fransız çocuklarına mahsus **“Les Cigales”** adlı ev, Winterthur şehrinin ve halkının armağanıdır. İtalyan çocuklarının barındıkları **“Pinoccio”** (Carlo Collodis masalından alınma) adanı taşıyan binayı Zürih gölü kıyısındaki köylerin halkı vakıf olarak meydana getirmiştir. Evvelce Polonyalı çocukların oturdukları

“Marie-Curie-Sklodwska” adlı ev, Basel'deki CIBA müessesesi tarafından yapılmıştır; burada şimdi bakıma muhtaç İsviçreli çocuklar barındırılmaktadır.

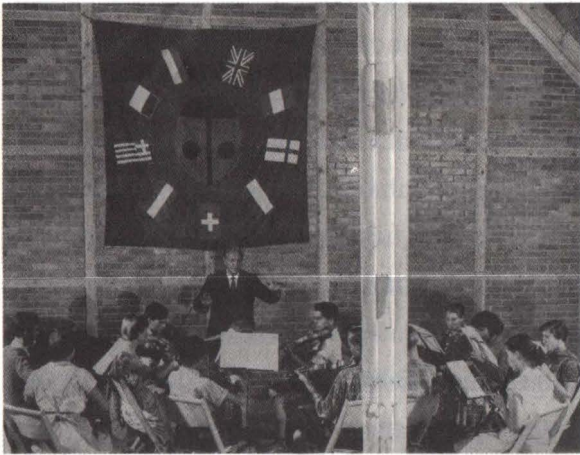
Binanın yeni adı **“Heimetli”**dir. Vaktiyle Macar çocuklarının oturdukları **“Kukoriya Jancsi”** (Sandor Petofi'nin masalındaki bir figürden alınma) adlı binada şimdi İngiltere ve İskoçya'dan gelmiş çocuklar barınmaktadır; yeni adı **“Stepping” Stones**dir. Bu yapı Alpinahıların armağanıdır. **“Jukola”** (Aleksis Kivens'in Yedi Yetim Kardeşler adlı romanından alınma) adlı yapı Finlandiyalı çocukları mahsustur, bunu P.T.T ve Gümrük Memurları Derneği armağan etmiş; içi de Schaffhausen şehri halkı tarafından döşenmiştir. Bunun arkasındaki **“Sovuna”** adlı yapı Finlandiya'nın bir armağanıdır. Migros kooperatifi ve mensupları tarafından vakfedilen ve Hayd'ın çok sevilen müzik eserlerinden birisinin adından alınan **“Kindersymphonie = Çocuklar Senfonisi”** diye anılan bina Avusturalyalı çocuklara mahsustur. Yunan çocuklarının barındıkları iki evden birinin adı **“Argonautes”** ötekininki **“Kpseli”**dir. Birincisi Solothurn halkının bağışdır; ikincisi St. Galen şehrinin yardımı ile meydana getirilmiştir. Dağ evi tipindeki **“Butendiek”** adlı yapı Hamburg'lu çocukların yurdudur; bu ev, Otto Rücker Embden adlı bir hayırseverin bağışdır. Basel şehri halkının bir eseri olan **“Les Cigognes”** adlı binada Alsaslı çocuklar barınmaktadır. İtalyan çocuklara mahsus **“Cuore”** (Edmondo de Amici'nin ünlü hikayesinden alınma) adlı bina Winterthur'da Gross müessesinin bir vakfidir. İsviçreli gençlerin faydalandıkları beden eğitim salonunu yabancı bir memlekette yaşayan ve adının açıklanmasını istemeyen bir hayırsever yaptırmıştır.

İlgililer, bu yapılara bir tarın işletmesi binası ile (2-3) öğrenci evi daha eklenecek olursa Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün yapı ihtiyacının

tamamlanacağını söylemektedirler. Gerçekten bu kurumda tarımla ilgili çalışmaların eksik oluşu dikkati çeken noktalardan biridir. Bahçesi işlenmiş, her tarafı çiçeklerle süslenmiş köy evlerinin yakınında tarın ve bahçe işlerine el atmayan bir okul dünyanın her tarafından en çok göze batan anormal bir müessesedir.

Her milletin çocuklarına mahsus evler, o milletin bir ilkokulu gibidir. Bu okulların öğretim programları ilgili milletin isteklerine göre düzenlenmektedir. Müzik, jimnastik, resim-iş, ev idaresi derslerine ve her türlü spor çalışmalarına bütün çocuklar katılmaktadır.

Çocuklar ilkokulun ikinci devresinde (yedinci sınıf) geçince dersleri Almanca takip etmek isterlerse milliyet ayrılığına bakılmaksızın böyle bir istekte bulunanlar bir sınıfa toplanmaktadır. Bu türlü sınıflarda Finlandiyalıların yanlarında Yunanlılar, Fransızların yanında Alman veya İtalyanlarla Avusturyalılar bulunmaktadır.



Öğrenci orkestrası

Kuruluşunun ilk yıllarında Pestalozzi Çocuklar Köyü'ne yalnız savaş yüzünden yetim kalmış, bakılmaya muhtaç çocuklar alın-

miş; bugün sosyal düzensizliklerin sonucu olarak ana ve babaları tarafından terk edilmiş kimsesiz çocuklar kabul edilmekte; köy bu gibi bahtsızlar için bir yuva haline getirilmeye çalışılmaktadır.

Kuruma alınan çocukların ana dilleri, mezhepleri, milli kültürleri gibi özellikleri korunarak her birine küçük yurttaş muamelesi yapılmakta ve bu vasıflarına bilhassa itina edilmektedir. Ayrıca onlara hoşgörüyü (toleransı) bir ülkü olarak aşlamak, birbirlerine karşı iyi davranma alışkanlığını kazandırmak, milletlerarası anlaşmanın önemini bilinçli olarak kavrayabilmelerini sağlamak gibi hususlar eğitimin temel ilkeleri kabul edilerek uygulanmaktadır. Bu ilkeler uygulanırken kurumun idarecileri, siyasi ve mezhebi bakımlarından tamamen tarafsız davranmaya çok dikkat etmektedirler.

Pestalozzi Çocuklar Köyü'ndeki yaşayış, mensuplarının oylarıyla saptanan esaslara göre düzenlenmektedir. Böylece kurum, İsviçre köy idarelerine mahsus hürriyetten faydalanarak kendi kendini idare etmek yolunu tutmaktadır. Onun için yıllar geçtikçe yeni görevlerle karşılaşmakta, bunların sınırları gittikçe genişlemektedir. Kurumun amacı, yavaş yavaş ilerleyerek İsviçre köyleri gibi muhtar idareye kavuşmaktadır.

Pestalozzi Çocuklar Köyü kuruluşundan beri (400) çocuğa esaslı şekilde yardım edebilmiş; yüzlerce çocuk da köyde dinlenme ve tedavi maksadıyla veya uzun müddet kalarak kurumdan faydalanmıştır. Bunlar yabancı memleketlerden, İsviçre'den, Doğru Berlin'den gelmişlerdir. İlgililer Pestalozzi Çocuklar Köyü'nün gördüğü hizmetin azımsanmaması gerektiğine işaret etmekte "onun en büyük faydası örnek teşkil etmiş olması; benzeri çocuk köylerinin İtalya,

Avusturya, Almanya ve Fransa'da meydana getirilmesi, İngiltere'de böyle köylerin kurulmasına el atılması küçümsenecek hareketler değildir" demektedir.

Kurumun en önemli işlerinden biri de vatanlarına dönecek çocukları meslek hayatına iyi hazırlamaya çalışmak. Köyün yeni kurulduğu yıllarda, savaşın korkunç olaylarıyla karşılaştıkları için ağır ruhi yaralar almış olan yetimlerin hayat boyunca bir iş göremeyeceklerinden korkulmuştur. Fakat bu türlü tahminlerin aksine çocuklar hayata atılırken hayret edilecek bir ruh sağlamlığı göstermişler, bu sonuç ilgililer için cesaret verici olmuştur.



15 yaşındaki Antonio, müzik öğretmeni Ernst Klug'dan viyolonselinin akordu için yardım alıyor

Kurumdan ayrılan her çocuğa bir “Vatandaşlık Belgesi” verilmektedir. Bu belgeyi alanlar Pestalozzi Çocuklar Köyü’ne tanınmış olan haklardan her zaman istifade edebilmekte, kurumda onlardan yardımlarını esirgememektedir. Buna karşılık gençlerden maddi hiçbir şey istenmemektedir. Köyden ayrılanlar da yetiştikleri kurumu sevmekte, istedikleri zaman buraya başvurarak bağlılık kurabilmekte, köyü destelemekte, onun daha çok gelişmesi için çalışmaktadırlar. Çocuklar, burada kazandıklarını hayat boyunca iyi hatıralar olarak taşıyacak olgunluğa erişmişlerdir.

Onların eğitilmeleriyle görevliler de benimsedikleri ülkeye ve inandıkları ilkelere bağlı kalarak çalışmayı; yeni yeni denemelerle işlerini daha çok geliştirmeyi zevk edinmişler; köyü milletlerarası çalışmaların bir merkezi haline getirmeyi ve böylece pedagojiye yeni çıgırlar açmayı işlerini önemli bir safhası olarak kabul etmişlerdir. İsviçre’deki eğitimcilerle öğretmenler de onları bu yönlerden desteklemektedirler. Mesela 1954 yılında “İsviçre Öğretmenler Derneği” tarafından burada milletlerarası bir **Pestalozzi Kongresi** toplantıya çağırılmıştır. Bu kongreye Hollanda, Norveç, İsveç, İngiltere, Belçika’dan gelen uzmanlarla İsviçre’li öğretmenler katılmışlar, adı geçen memleketlere ait problemler üzerinde çalışmışlar, tartışmalar yapmışlar, mesleki geziler tertip etmişlerdir.

İç yapısını ana çizgileriyle göstermeye çalıştığım Pestalozzi Çocuklar Köyü’nün yaratmak istediği yeni bir dünyayı, kuruculardan **W. R. Corti “Der Weg zum Kinderdorf Pestalozzi = Pestalozzi Çocuklar Köyü’ne giden yol”** adlı küçük kitabında şöyle anlatmaktadır

“İkinci Dünya Savaşı, tamamen inançsız bir duruma gelerek sarhoşlaşan birçok kimseleri ayıltmıştır. Onlar ayılınca kanlı çarpışmaların manası olmadığını iyice kavrayabilmişlerdir. Onlar savaşın yeni dünya nizamının doğum sancıları olduğuna da artık hiç inanmamışlardır. İyiliğin doğması, gelişme, ilerleme için de savaşın bir fayda sağlamadığı anlaşılmıştır. Dünya kötüleştirmiştir. Kaderin bir lütfu olarak beliren barış yıllarında “dünyayı islah etmek isteyenler” gene ortaya çıkacaklar,kumdan yapılma gülünç kuleleri önemli bir iş görüyorlarmış gibi şuraya buraya dikmeye başlayacaklardır. Daha şimdiden onların pazara sürdükleri sıkıcı büyük laflarla sahte heyecanlarından ileri gelen sakat ifadeleri duyulmaktadır. Gerçek onun beraber “moral”in zafer kazanacağına kimse ümit beslememektedir. Çılgınların arasında tekniğin ilerleyişinden bir cennet doğacağını tahayyül edenler de vardır. Teknik devlerin elindedir. Onun doğurduğu hayatın parıltısını görülmemiş bir ruhsuzlukla karşılamaktayız. Hepimiz, zehir akıtıcı atom bombalarının parlattığı gelecek günlerin kederli gecelerine doğru gitmekteyiz.

Bunlar karamsarlardır. Bir zamanlar iki kurbağa gece yürüyüşüne çıkmış. Onlar biraz gittikten sonra bir ahıra girmişler, orada bir süt kazanının içine düşmüşler. Kurbağalardan biri ötekine “ben boğulup mahvoluyorum” diye seslenmiş. Öteki kurbağanın boğulmaktan kurtulduğu anlaşılmış ve onun

büyücek bir tereyağı parçası haline gelmiş sütün üstünde keyifli keyifli oturduğu görülmüş.

Pestalozzi bir yazısında “eğer biz istersek hayat bütün dünyadaki samanlardan yapılmış en mütevazı kulübelerde bile daha iyi geçebilir. Yalnız bu kulübelere götürebileceğimiz şeyleri kendimiz götürmeliyiz” der. İnsanlar bir iş olmak demek savaşa hazır bulunmak demektir. Bugün artık her şey birbirine örülmüş durumdadır. İnsanlık tek bir vücut haline gelmiştir.

Yeni bir duyuşa alışmamız, yeni sorumluluğu iş edinmemiz gerek. Artık çocuğu doğduğu köyün, mensubu bulunduğu milletin isteklerine göre eğitemeyiz. Bugün istesin istemesin herkes dünya vatandaşı olmuştur. Onun için dünyanın bütün meselelerini iyice kavramamız icap ediyor. Bu iş kolay mı zor mu demeden onu denememiz lazımdır. Kim komşusunun dilini öğrenirse o kendi dilini de unutmamak zorundadır. Kim açlıktan ölmek üzere bulunan Çinli çocuğa karşı merhamet duyarsa, kendi çocuklarını da ihmal etmemelidir. Kısacası bugün artık mesafe denilen bir şey ortada kalmamıştır. Bütün insanlar birbirinin komşusu olmuşlardır...

Pestalozzi, uzağı gören bir sevgiden söz açmıştır. Kalbin dünyası ile beynin dünyası birbirleriyle kaynaşmalıdır. Beyin kalbi aydınlatmalı, kalp de beyni ısıtmalıdır...

Çocuklarımız artık Pestalozzi Çocuklar Köyü'nde yok-

sun ve sefil değildirler fakat onlar yemek yemeye devam etmektedirler. Biz onlara, kendi hayatlarını kazanıncaya kadar ekmeklerini vereceğiz. Onlar burada gereken bilgileri ve kaideleri yaşayarak öğrenmişlerdir...

Çocukların hepsi şu şarkıyı bellemişlerdir:

“Si tous les enfants du monde voulaient se donner la main...=

Ah bütün dünya çocukları el ele verebilseler...”

-SON-



İsmail Hakkı Tonguç, 1893'te Tataratmaca Köyü'nde doğdu. İlkokulu köyünde, rüştiyeyi Silistre'de okudu. Kastamonu Erkek Öğretmen Okulunda, İstanbul Erkek Okulunda okudu. Almanya-Karlsruhe-Ettlingen Öğretmen Okulunda düzenlenen programa katıldı. 1919'da Eskişehir Darülmuaallimin'de ilk görevine başladı. Konya, Ankara ve Adana'da öğretmenlik yaptı. Levazım ve Alat'ı Dersiyе Müzesi Müdürü oldu. 1933'te Gazi Eğitimi Enstitüsü'nün Resim-İş Bölümünü kurdu. 1935'te İlk Öğretim Genel Müdürü oldu. Köy Enstitüleri'nin kuruluşuna önderlik etti. 1946 yılında görevinden alındı. Tam 14 yıl, hem Köy Enstitüleri, hem kendisi türlü iftiralara uğradı. 27 Mayıs 1960 devriminden kısa bir süre sonra, 23 Haziran 1960'ta yaşamını yitirdi.

Pestalozzi Çocuklar Köyü'ndeki her satırda Tonguç, eşitlikçi toplum ütopyasını ortaya koyar. O, bu eserde sadece Pestalozzi'nin izini sürmez, Köy Enstitüleri'nin kurucularına, mezunlarına, Köy Enstitüleri mekanlarına karşı açılan savaşın başarısızlıkla sonuçlanacağına olan inancını da İsmail Hakkı Tonguç ortaya koyar. Pestalozzi'nin 19. yüzyılda İsviçre'de akıttığı alın teri, 20. yüzyılın eğitim anlayışını beslemiştir.

Tonguç, Pestalozzi'nin tarihte bıraktığı izle, karşıtlarıninki arasında nitelik farkını şöyle ortaya koyar: *"Hayatta iken ona saldıran anlayışsız kişiler de pedagoji tarihinde birer iftiracı olarak kalmışlardır."*

Tonguç da Pestalozzi gibi, 1946'dan itibaren kendisine yönelik bütün suçlamalara karşın tarihte hak ettiği yeri almıştır.

İsmail Hakkı Tonguç Belgeliği Vakfı'nın izniyle Pestalozzi Çocuklar Köyü'nü yayımlayan Cumhuriyet Kitapları, Köy Enstitüleri'ne, Tonguç'a ve eserlerine verdiği değeri ortaya koymuştur. Tonguç'un Pestalozzi Çocuklar Köyü, Köy Enstitüleri'ni yeniden düşünmemizi sağlayan güzel bir armağan olmuştur!

Prof. Dr. Firdevs Gümüşoğlu
İsmail Hakkı Tonguç Belgeliği Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

ISBN 978-605-340-079-2



9 786051 400792

20t



**Cumhuriyet
Kitapları**